

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

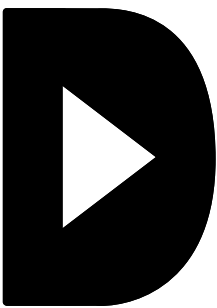
Núm. 457 del 27/6 al 10/7 de 2018 2€

La guerra bruta de l'aigua

Agents d'investigació privada s'infilten en el moviment ciutadà per la remunicipalització. Representants veïnals denuncien que Agbar els ha instrumentalitzat per netejar la seva imatge
pàg. 4-11

Directa
periodisme cooperatiu per
la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
C. Riego, 37, baixos esquerra
08014 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric. La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

QUI SOM?

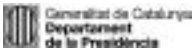
- A fons**
Grup d'investigació
- Miralls**
Gemma Garcia
- Cruïlla**
Vicent Almela i Guille Larios
- Impressions**
Laia Alsina i Àlex Romaguera
- Roda el món**
Oriol Andrés, Roger Suso i Joan Mas
- Expressions**
Misael Alerm
- La indirecta**
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
- Coordinació web**
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
- Audiovisuals**
Sònia Calvó i Estel·la Marcos
- Fotografia**
Víctor Serri
- Il·lustració**
Ricardo Hermida i Lluís Ràfols
- Correcció**
Èlia Olivan
- Edició**
Jesús Rodríguez
- Projecte gràfic**
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
- Disseny gràfic i compaginació**
Pau Fabregat
- Administració i subscripcions**
Ester Mora
- Difusió**
Estel·la Marcos
- Publicitat i distribució**
Paula Rodríguez
- Gestió web**
Nodo50 i Talaïos Kooperatiba

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL-LABORADORS:
Gironès, la Selva, Pla de l'Estant i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona ('El Setembre'); Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('La Intervia'); El Camp; Terres de Ponent; Castelló; València; Mallorca ('Aguait'); Eivissa; Menorca; Perpinyà i Terres de l'Ebre, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció redaccio@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Publicitat publicitat@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: JOAN MANEL PÉREZ

La Directa rep una subvenció estructural de la Generalitat de Catalunya pel fet de ser un mitjà en llengua catalana, que suposa menys d'un 2% del pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-11

Les clavegueres d'Agbar
L'entitat Aigua és Vida detecta la presència d'espies del sector privat entre la seva militància. Desenes de veïns i veïnes de Barcelona denuncien manipulació en una campanya de màrqueting. Un reportatge de Jesús Rodríguez, Sònia Calvó, Víctor Yustres i Pablo Bonat. Fotos de Víctor Serri i infografia de Pau Fabregat.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Maude Barlow
L'activista pel dret humà a l'aigua ha participat en campanyes contra la privatització d'aquest bé i també contra els tractats de lliure comerç. Visita Barcelona convidada per Aigua és Vida. Hi parla Víctor Yustres, amb fotografies de Freddy Davies.

IMPRESSIONS

16-18

Ofensiva de Macron contra la ZAD
Tancs per "commemorar" el Maig del 68. Un text de Kristin Ross amb il·lustració de Mercè Moreno.

Erradicar la violència de gènere
Elena Duque denuncia la manca de compromís de les universitats. Amb il·lustració de Tania Vicedo.

CRUÏLLA

19-21

Llibreria de proximitat
Nous espais on la venda de llibres esdevé una eina per a transformar l'entorn, com La Carbonera, La Inexplicable, La Raposa, Los Oficios Terrestres i La Repartidora. Un reportatge d'Esther Bermejo, amb fotos de Víctor Serri, Mar Belardo i Lluïso Llorens.

RODA EL MÓN

22-26

Veus de dones a l'Iran
Marc Morató desgrana la legislació discriminatòria envers les dones.

L'asil polític als Estats Units
Article de Diana Gener sobre la criminalització de les refugiades.

La xenofòbia al poder
L'anàlisi d'Alba Sidera sobre la situació institucional a Itàlia.

EXPRESSIONS

27-31

William Morris i el treball
Àngela Cantador ens apropa a la figura del dissenyador britànic, que pretenia acostar la cultura a les classes populars, i a la seva reflexió sobre el plaer del treball.

Nit de Sant Joan
El relat literari de Max Codinach, amb il·lustració de Ribes Cooked.

INDIRECTA

32

Entrevista a Remei Sipi
Àlex Romaguera conversa amb l'escriptora i activista social sobre literatura, colonialisme i feminisme. Sipi desgrana l'heterogènia realitat africana a través de col·lectius i entitats de persones migrades i de la seva obra literària. Foto de Sira Escasans.

Més que mil paraules

SIRA ESCLASANS | El 21 de juny, la lluita feminista va ocupar els carrers davant la concessió de la llibertat provisional als cinc condemnats del cas La Manada. En poques hores es feien convocatòries massives arreu de l'Estat espanyol per mostrar rebuig a la decisió judicial. La plaça de Sant Jaume de Barcelona es va tornar a omplir.

Comunitat Directacoop

Directa.cat: cap al 4.0

Comissió web | @La_Directa

Explorem llocs del Ripollès mentre descobrim històries que ens uneixen i debatem sobre l'ordre dels passos per fer una bona paella o compartim històries passades a la vora del foc. Així és com treballem per dissenyar el que serà el nou web de la DIRECTA. El passat 16 de juny, col·laboradores i treballadores ens vam arregar en una casa a les Llosses per posar una primera pedra d'aquest camí que promet ser llarg però bonic.

La DIRECTA encara el procés de la nova pàgina web amb dos fronts en paral·lel: l'encàrrec formal a la cooperativa Talaïos per al desenvolupament web i el procés intern per definir el disseny i les necessitats que aquesta eina haurà de cobrir.

Si sou lectores habituals de la DIRECTA en la seua versió en línia, us haureu adonat que en les últimes setmanes s'han viscut alguns canvis. Aquest fet es deu al fet que l'antic web presentava greus deficiències, pràcticament estructurals, que ens han obligat a tancar-lo. Durant un temps, les més de 5.000 notícies que hem generat en els últims quatre anys no estaran disponibles i actualment estem treballant amb una pàgina provisional.

La comissió web va néixer el passat setembre amb l'encàrrec de posar en marxa el procés de construcció de la nova plataforma digital. Sòcies treballadores, col·laboradores i membres del consell rector hem treballat conjuntament per definir els passos d'aquest procés: definició de necessitats, plantejament del disseny, configuració d'un concurs per als desenvolupadors i selecció, finalment, de les noves constructores.

Les dinàmiques de treball sobre els aspectes visuals i funcionals van ocupar gairebé totes les hores de sol del dissabte, únicament interrompudes per uns espaguetis al pesto fets *in situ* que es menjaven sols.

L'expectativa sobre la nova eina està a l'altura de l'esforç, tant econòmic com personal, que requerirà per a ser duta a terme. Aconseguir el millor web possible amb el consens de totes les persones que hi participen posarà les coses una mica difícils a la comissió web. Serà un camí d'uns quants mesos, amb entrebancs i encerts, que tot just acabem de començar. L'objectiu: facilitar-vos al màxim la llegibilitat dels continguts que produïm i assegurar una millor transmissió del periodisme per la transformació social.

Assemblea celebrada el dissabte 16 de juliol a l'Hostalet de les Llosses (el Ripollès) / VICTOR SERRI

Seu d'Agbar
a Esplugues
de Llobregat
/ VÍCTOR SERRI

Atrinxerats a la Ciutat de l'Aigua del passeig de la Zona Franca de Barcelona -un edifici de 20.000 metres quadrats creat per l'arquitecte japonès Arata Isozaki-, Àngel Simón i el conjunt de membres del consell d'administració de la Societat General d'Aigües de Barcelona (Agbar) han desplegat els últims mesos un tsunami de controvertides actuacions per tal d'evitar que el servei que subministra aigua a les llars de l'Àrea Metropolitana de Barcelona torni a mans de l'administració pública. Està en joc un negoci multimilionari. Segons es desprèn del balanç de comptes de la companyia, els beneficis anuals nets se situen en una forquilla d'entre 120 i 200 milions d'euros, entre un 20% i un 25% dels quals a l'àmbit de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

Amb un simple exercici de zàping televisiu es pot comprovar com de present està la marca Agbar en programes de màxima audiència com *Joc de Cartes* o els espais d'informació meteorològica, una inversió publicitària que té com a objectiu reforçar la imatge d'una multinacional preocupada per la sostenibilitat i el medi ambient. A preguntes de la DIRECTA, la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals ha refusat donar dades concretes del volum de contractació publicitària de la companyia d'aigües, ja que es tracta d'una informació confidencial només a l'abast de l'empresa i l'ens públic. Fonts d'Aigües de Barcelona han matisat que una cosa és la publicitat genèrica i una altra els patrocinis de programes com *Joc de Cartes*. La primera va a càrrec de la societat mixta Aigües de Barcelona -amb control públic-, i la segona depèn de Societat General d'Aigües de Barcelona SA, d'accionariat 100% privat i sense cap mecanisme de fiscalització des de l'administració.

La "guerra de l'aigua", però, ha anat molt més enllà, i ha desembarcat amb força als districtes de Barcelona i a les ciutats metropolitanes. Una autèntica pluja d'euros mitjançant patrocinis de tota mena a entitats socials, veïnals i culturals i campanyes de promoció corporativa, la més controvertida de les quals és *Memòries del Districte*; en parlarem més endavant. El que més preocupa, però, a les activistes pel dret a l'aigua és la infiltració d'espies a sou d'empreses privades en assemblees o llistes de correu electrònic i missatgeria. Una investigació de la DIRECTA ho ha pogut confirmar.

Salten les alarmes a Aigua és Vida

En aquest clima d'espases en alt, l'activisme pel dret a l'aigua fa mesos que sospita de la presència d'espies entre la seva militància. Agències d'intel·ligència privada versus moviments socials? A finals del mes de febrer de 2018, diversos membres d'Aigua és Vida van començar a detectar presències "estranyes" en el seu dia a dia d'assemblees i grups de treball, coincidint amb el moment àlgid de la recollida de signatures per a la celebració d'una multiconsulta ciutadana que havia d'incloure una pregunta sobre la remunicipalització del servei de subministrament a les llars. L'1 de febrer de 2018, la Secretaria General de l'Ajuntament de Barcelona acreditava mitjançant un document amb segell oficial les persones que serien fedatàries de la recollida de signatures en nom de la Comissió Promotora de la Iniciativa Ciutadana per una Gestió Pública i Democràtica de l'Aigua.

Entre les persones fedatàries hi havia un individu que responia a les inicials E.S.R. i que s'havia apropiat al moviment social a través de l'oficina de l'Aula de l'Ai-

LES CLAVEGUERES DE LA GUERRA DE L'AIGUA

Espies del sector privat s'infilten al moviment ciutadà per la remunicipalització del servei d'aigua. L'entitat Aigua és Vida denuncia aquesta mena de pràctiques, i la companyia Agbar, per la seva banda, ni confirma ni desmenteix les informacions

Jesús Rodríguez | @albertmartnez

gua, al barri d'Hostafrancs de Barcelona. Malgrat que la multiconsulta no es va celebrar -després de ser rebutjada per una votació al plenari municipal-, l'individu en qüestió ja s'havia infiltrat a les llistes de correu i de Telegram i s'havia incorporat a les comissions de treball d'Aigua és Vida, on s'ha mantingut fins al 25 de juny. “No tenim res a amagar, però seria preocupant que algú estigués malbaratant recursos en la contractació de falsos activistes. Això fins a quin punt és legal?”, es pregunta Quim Pérez, un dels activistes ecologistes més veterans de l'entitat.

Les primeres sospites sobre l'individu es van anar reforçant a mesura que passaven les setmanes. Infiltrat de qui? Per fer-hi què? Segons hem pogut confirmar documentalment, E.S.R. és un agent d'investigació privada que treballa per l'agència Intelligence Bureau Partners (IBP), una empresa presidida per l'executiu Juan de la Torre i especialitzada en la defensa dels interessos de grans multinacionals de sectors estratègics de l'economia: banca, constructores, energètiques i també de clubs esportius. El principal client d'IBP és el holding empresarial de CaixaBank, que cal recordar que ostenta un 15% accionarial de l'empresa mixta publicoprivada que gestiona l'aigua a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. IBP es defineix com “una firma de consultoria d'intel·ligència”. Aquesta és la seva carta de presentació: “Presidents dels consells d'administració i particulars amb alt patrimoni, freqüentment necessiten informació a mida i obtinguda de forma ètica, legal i molt discreta, que no està disponible en fonts obertes”.

En una conversa amb E.S.R., que un periodista de la DIRECTA va poder mantenir el 19 de juny i enregistrar

---

Un investigador privat de l'empresa International Bureau Partners (IBP) s'ha infiltrat durant mesos a Aigua és Vida

El principal client de la consultora IBP és CaixaBank, que ostenta un 15% d'Aigües de Barcelona

mitjançant una càmera oculta, reconeix que és investigador privat i treballa per una “consultoria”, però matisa que la seva presència a Aigua és Vida no és per raons de feina sinó per vocació militant. Després d'aquesta resposta, el nostre ganxo va prosseguir la conversa, apujant el llistó i assegurant que ell també era un infiltrat a sou d'un mitjà de comunicació. La reacció de l'individu va ser la següent: “A mi m'és igual el que facis tu. Tu fes, jo treballo per una consultoria però jo no estic aquí per la meua feina, estic aquí perquè m'agrada el moviment”. Significativament, durant la setmana posterior l'individu no va comunicar res sobre la conversa a cap activista d'Aigua és Vida.

Treballar d'espia i ser militant ecologista

La possibilitat que E.S.R., malgrat formar part de la plantilla d'IBP, alhora fos un activista convençut pel dret a l'aigua no es podia descartar i, per això, vam rastrejar les xarxes socials a la recerca de pistes que reforcessin la hipòtesi o no. Curiosament, internet semblava haver estat netejat de totes les seves dades, cap referència, ni tan sols un perfil de Facebook, de Twitter o de cap altra xarxa social. Aquesta circumstància tampoc seria gens estranya, si recordem que IBP -principal competidora de l'agència de detectius Método 3- ha fet feines d'espionatge pel Centre Nacional d'Intel·ligència espanyol, segons informacions del portal Economía Digital. Tot i això, vam trobar una pista que seria determinant per a la nostra investigació.

A través de l'etiqueta de Twitter #Detcon2017 vam localitzar una fotografia, penjada a la xarxa el 15 de juny de 2017 i feta a l'interior del Círculo Holmes de »

» Barcelona –en una seu situada a la primera planta d’un edifici de la plaça del Pi–, on apareix E.S.R. en companyia d’una vintena de joves detectius. El grup assisteix a una formació sobre la investigació privada al segle XIX, una activitat emmarcada en el Congrés de Detectius Privats que se celebra anualment a Barcelona, amb conferències centrals al centre cultural CCCB, i que l’any passat va comptar amb l’assistència de l’exdelegat del govern espanyol Enric Millo i alts comandaments del Cos Nacional de Policia espanyol. L’esdeveniment estrella dels #DetCon és “La Nit del Detectiu”, una trobada festiva de professionals del sector que aquest 2018 va acabar a altes hores de la matinada en un establiment de restauració del barri barceloní de Tres Torres.

Tornem, però, a la fotografia. A primera fila de la sessió formativa, ben a prop d’E.S.R., hi apareix una dona que ens resulta familiar, a nosaltres i als membres d’Aigua és Vida. Es tracta de M.T.R., investigadora privada, actualment cap de l’agència Dtect1, especialitzada en investigació tecnològica i l’ús de càmeres ocultes. Es dona la coincident circumstància que ella també va mostrar interès en la remunicipalització de l’aigua. La detectiva, que ha bloquejat l’accés a tota la informació i les fotografies del seu compte de Facebook, va assistir a una assemblea oberta que Aigua és Vida va celebrar el 25 de maig al Centre Cívic Pati Llimona de Barcelona, l’única cita de la temporada activista a la qual no va anar E.S.R., qui va advertir de la seva absència unes hores abans mitjançant un missatge de Telegram. “Tota l’estona duia oberta la bossa de mà, amb un mòbil i un cable connectat, no dissimulava gaire”, recorda un dels presents. M.T.R. també es va fer fedatària de la multiconsulta i, malgrat haver-se endut diversos plecs de fulls que s’havien de retornar plens amb signatures, no en va retornar cap. I, sorpresa, E.S.R. també es va endur diversos plecs; no en va retornar cap.

Tres setmanes més tard, M.T.R. no va faltar a la cita del Congrés de Detectius 2018, celebrat al CCCB. La possibilitat que no un sinó dos detectius –que van participar en la mateixa formació ara fa un any– decideixin fer-se fedataris de la multiconsulta i activistes d’Aigua és Vida és prou remota.

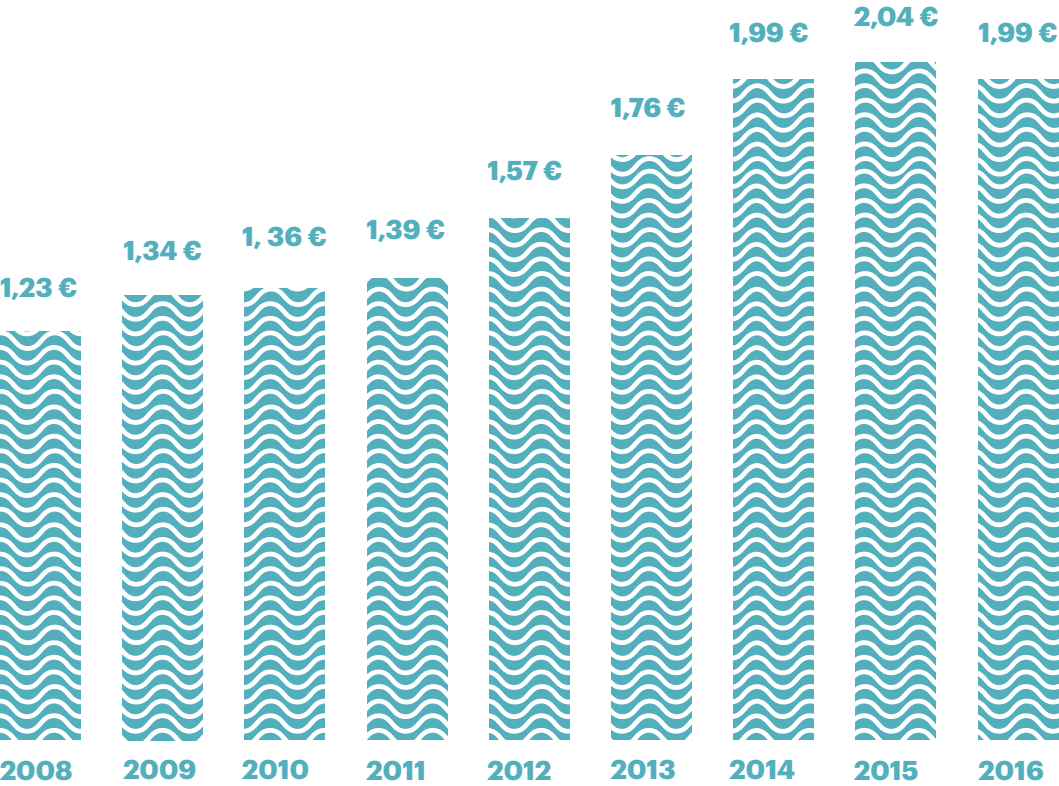
L’últim dia que E.S.R. va assistir a l’assemblea de coordinació d’Aigua és Vida fou el passat 19 de juny. Aquell dia, després de la presentació i d’una ronda d’opinions sobre el futur nom que havia de tenir la mobilització ciutadana per la remunicipalització –finalment s’anomenarà Moviment per l’Aigua Pública i Democràtica–, l’individu es va apuntar a la comissió d’elaboració de discurs, però a mitja trobada va canviar de criteri i de grup de treball: “Amb les idees que tinc crec que encaixaria millor al grup de difusió. Us vull ajudar també aquí, però crec que encaixaria millor allà. Vaig a l’altra comissió, crec que m’agradarà més, però puc estar a totes, he he. Us puc ajudar aquí també si voleu, he he”.

Dos minuts més tard, a la comissió de difusió, E.S.R. va anar per feina i es va interessar pel recurs de reposició presentat per reprendre la multiconsulta: “Què sabem de la resposta al recurs?”. La consulta és un dels aspectes que més ha preocupat a la direcció d’Agbar, conjuntament amb la sentència definitiva del Tribunal Suprem sobre la legalitat o no de l’empresa mixta metropolitana, que s’hauria de fer pública d’aquí a unes setmanes. “L’Ajuntament de Barcelona prepara el terreny de cara a una possible sentència del Tribunal Suprem que ratifiqui la sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya que va anul·lar la constitució de l’empresa mixta de l’aigua”, informava el diari *Expansión* el 7 de juny d’enguany. L’interès informatiu pel desenllaç judicial és molt alt entre la premsa econòmica, i una sentència que ratifiqués la il·legalitat de la gestió d’Agbar faria trontollar el valor accionarial de la companyia i obriria incerteses sobre la seva viabilitat futura.

Desenllaç final, desconfiança i expulsió

El 25 de juny es va viure el desenllaç final de la tele-novel·la. Aigua és Vida va convocar l’investigador privat a la terrassa d’un bar del barri del Clot, on li van

Evolució del preu de l’aigua en el període 2008-2015

S’ha tallat l’aigua a **75.000 famílies**

La tarifa de l’aigua ha pujat un **61,45%**

FONT: Aigua Pública i Democràtica
/ PAU FABREGAT

exposar obertament totes les sospites i indicis que l’assenyalaven com a infiltrat. “Vaig estudiar això, no ho sé, treballa per Intelligence Bureau Partners, però no faig aquestes coses. No sé, no sé què fan aquestes empreses. Ells tenen uns interessos, si es remunicipalitza el servei perdran molt, està clar, podria ser que fiquin detectius, podria ser Agbar o podria ser La Caixa, podria ser”. Vint minuts de respostes vagues i imprecises, algunes del tot surrealistes. “Jo d’aquests temes no en sé, soc d’empreses més petites. Jo faig temes de robatoris o frauds”. Un dels interlocutors aleshores li pregunta: “Coneixes M.T.R?”. L’investigador respon: “Qui? No ho sé. Qui és aquesta noia? Ho heu mirat vosaltres? No ho sé. Em sona el nom però no sé ben bé qui és, potser l’he vist a la universitat. Podria ser que hi hagués algun detectiu, però jo no faig aquestes coses. Abans sí que havia fet alguna cosa d’aquestes però no em va agradar”. En aquest moment li mostren una foto de la detectiva i li fan memòria: “Tots dos estàveu junts a les formacions del Congrés de Detectius 2017”. Cara d’estupefacció.

S’hi ha infiltrat una segona detectiva, actualment cap de l’agència Dtect1, especialitzada en l’ús de càmeres ocultes

La possibilitat que no un sinó dos detectius decideixin fer-se fedataris de la multiconsulta és prou remota

A la reunió del 25 de maig al Pati Llimona s'hi va infiltrar M.T.R., amb la cara pixelada

L'investigador privat E.S.R. (pixelat, sota la sageta blava) fa mesos que fa d'activista a Aigua és Vida

Tot seguit li retreuen que una setmana enrere un suposat detectiu infiltrat -el ganxo de la DIRECTA- li hauria confessat la seva infiltració i no ho va explicar: “Per què durant set dies no ens has dit res? No té cap sentit”. E.S.R. reacciona amb evasives i passa a fer preguntes com: “Però qui és aquell, qui és?”. També hi ha moments de surrealisme. “Com és que estaves al grup de Gràcia de Telegram?”, li etziben, i la resposta: “Perquè m'agrada el grup de Gràcia, a vegades passo per Gràcia”. Casualment, poc després que E.S.R. demanés entrar a la llista gràcia de missatgeria mòbil, es va filtrar una captura de pantalla de les converses que es va publicar a la publicació digital *Crònica Global*.

Finalitza la conversa reconeixent un cúmul de coincidències i amb un comiat implícit: “Si no em voleu creure, entenc que pugueu desconfiar. Pot ser que us estigui investigant, però no ho sé. Que jo sàpiga Agbar no ens ha contractat, i La Caixa tampoc. No conec tots els clients. No tinc res a veure amb la detectiu, no la conec, la conec del Congrés de Detectius potser. Entenc que hi ha desconfiança, perquè són coincidències. Si voleu que no torni, no torno. Si voleu no vinc més i ja està”. Aigua és Vida, la mateixa nit, va decidir donar de baixa de totes les llistes de correu i Telegram E.S.R. i M.T.R.

Ens hem posat en contacte amb l'empresa mixta Aigües de Barcelona i amb la seva matriu Societat General d'Aigües de Barcelona SA. Ambdues han rebutjat fer cap comentari sobre aquestes informacions.

Pregunta: “Podeu desmentir o confirmar la vostra relació amb Intelligence Bureau Partners?”. Resposta: “No farem cap comentari”. Pregunta: “No ho desmentiu?”. Resposta: “No comentarem res”.

No travessar la línia de la legalitat

Li trasludem a l'advocat Àlex Solà els dubtes que ens sorgeixen sobre la legalitat d'aquest tipus d'infiltracions. “Aquests són uns detectius 2.0, per entendre'ns. La majoria de la feina que fan aquests investigadors privats en general és legal. Si parléssim de punxar un telèfon no seria legal. Apuntar-se a una llista de distribució i assistir a una assemblea oberta no és il·legal; tampoc seria il·legal gravar-la, en principi, des d'un punt de vista penal”, conclou. Això sí, matisa que, encara les actuacions dels detectius siguin legals, una entitat pot acordar l'expulsió de persones infiltrades. “Defensar-se del fet que algú s'associï amb fins espuris a una entitat no està tant a la llei sinó més aviat als estatuts on s'estableixin actuacions que van en contra dels fins de l'entitat o l'associació”, considera Solà. I, per últim, fa aquesta reflexió: “Estem davant de la feina clàssica d'un detectiu, però en una realitat nova, la del món associatiu i assembleari. Tenir la mateixa informació que té un activista o, si convé, intentar influir o entorpir en una assemblea no té una repercussió legal, però pot tenir una resposta estatutària interna”, conclou. ●

Mimetització discursiva

Agbar ha posat el seu focus en el discurs del moviment ciutadà que lluita per la remunicipització i, més concretament, en l'entitat Aigua és Vida. De fet, la companyia que dirigeix Àngel Simón amb mà de ferro ha adoptat, des de l'arribada d'Ada Colau a l'Ajuntament de Barcelona, una estratègia de mimetització argumental, fent servir expressions referides a la gestió de l'aigua com “solidària”, “sostenible” i “un dret humà” que es van gestar originàriament en el si dels moviments socials. “L'actual és una feina col·lectiva, dels nostres proveïdors, de les entitats culturals i socials amb qui col·laborem intensament. Els emprenedors volen un marc estable, de seguretat jurídica, amb regles del joc iguals per a tothom, sense sotracs, i on l'interès del ciutadà, també a llarg termini, està per sobre de qualsevol interès tàctic i de qualsevol temptació populista”, és com es va expressar el president d'Agbar el 8 de febrer de 2018 durant la cerimònia d'entrega de la distinció La Clau de Barcelona, atorgada per l'entitat privada Club d'Amics Clau de Barcelona. D'una banda, un discurs amable amb el teixit associatiu i, de l'altra, contundència verbal contra l'actual govern de Barcelona.

Les paraules de Simón contrasten amb la inseguretat jurídica d'una empresa que ha gestionat durant 150 anys l'aigua de la conurbació de Barcelona sense cap contracte que ho autoritzés, tal com va destapar ara fa sis anys una sentència judicial i va haver de confirmar l'any 2013 -malgrat les reticències inicials- el govern municipal de CiU. El recent reconeixement a la trajectòria empresarial de Simón, amb l'entrega de La Clau de Barcelona, no li va fer, com seria lògic pensar, l'actual batllessa Colau, sinó que els amfitrions eren els exalcaldes Jordi Hereu (PSC) i Xavier Trias (PDECat), flanquejats pel president de la Cambra de Comerç Miquel Valls. La mateixa sociovergència que ara fa sis anys va donar per bona la valoració en 476 milions d'euros dels actius d'Agbar aportats per a la creació d'Aigües de Barcelona -l'empresa mixta publicoprivada que gestiona el bé hídric metropolità-, a l'espera d'una sentència definitiva del Tribunal Suprem que podria liquidar la legalitat de l'organisme. Una auditoria encarregada per l'Àrea Metropolitana de Barcelona i publicada el febrer de 2018 conclou que aquells comptes van ser tergiversats i es va multiplicar gairebé per quatre uns actius que tenien un valor real de 130 milions d'euros.

MANIPULACIÓ D'AGBAR ALS LLIBRES 'MEMÒRIES DEL DISTRICTE'

Desenes de veïnes consideren que la companyia d'aigües ha instrumentalitzat la seva imatge, sumant-les sense ser-ne conscients a una campanya corporativa

J. R. | @albertmartnez

El 2018 és un any per no escatimar recursos. Així es desprèn de l'Informe de Despeses de Publicitat 2017 - abril 2018 que Aigües de Barcelona (empresa amb un 85% de capital privat i un 15% públic) va entregar al ple de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) a instàncies de la CUP. Les dades les va avançar el digital *Crític* a inicis de juny: 1,08 milions d'euros en l'exercici 2017 i 949.000 euros en els primers quatre mesos de 2018. Un increment exponencial. No s'hi inclou cap factura que consti a nom de la Societat General d'Aigües de Barcelona SA, la principal matriu mercantil de la companyia, que avui no n'ha volgut revelar la partida pressupostada. El capítol 4 és el de major pressupost, encapçalat per l'epígraf "Campanyes ciutadania", i amb apartats com 'La festa d'aigües' i 'Barri a barri', que sumen 377.000 i 402.000 euros respectivament. Més d'un miler d'entitats de Barcelona han rebut la visita de representants d'Agbar en els darrers mesos, i a les seves mans duïen un xec en blanc. Han finançat revistes d'associacions de veïnes, xocolatades de festa major, activitats infantils, ràdios locals, curses esportives, beques per a personal eventual i un llarg etcètera.

En l'apartat 4.3 de l'informe hi figuren 16.351 euros (2017) i 92.692 euros (2018) destinats a la impressió, logística, difusió i comunicació dels actes de presentació dels llibres *Memòries del districte*, sens dubte la més controvertida de les campanyes de promoció corporativa impulsades per la companyia d'aigües. Es tracta d'una desena de llibres, un per cada districte de Barcelona -ara se n'està elaborant una segona edició que amplia el focus a tots els municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona-, i a cadascun d'ells hi apareix el testimoni de 108 persones, conegudes i referencials entre el teixit social i veïnal. Parlen de lluites i moviments socials, de com han crescut i s'han vertebrat. Amb una edició periodística i fotogràfica acurada, però amb el segell d'Aigües de Barcelona en portada i amb un pròleg del seu director general, Ignacio Escudero.

Crida l'atenció, però, que moltes de les persones que hi surten s'han connotat els últims mesos per la seva participació en la recollida de signatures de la multiconsulta, clarament posicionades a favor de la remunicipalització del servei d'aigua. Com s'explica, doncs? Recollint signatures contra la gestió privada i alhora participant d'una campanya corporativa per millorar la imatge d'Agbar? La resposta és ben senzilla. Desenes de les persones que hi apareixen se senten enganyades.

La DIRECTA ha pogut parlar amb una trentena de les protagonistes d'aquests llibres d'història, i totes coincideixen: en cap cas van saber que es tractava d'una campanya corporativa. Algunes d'elles recorden haver signat

un document on cedien els drets d'imatge a l'empresa de comunicació Comunicas (Gestègica SL) i a Societat General d'Aigües de Barcelona; altres sabien que els llibres estaven patrocinats per Agbar, però ningú era conscient d'estar participant en un spot publicitari. N'hem entrevistat una desena.

L'engany, barri a barri

Joan Costa, veí de Sants i activista del centre social Can Batlló, recorda que va ser una entrevista correcta i que no se sent manipulat en el seu contingut, però que la seva sorpresa va ser quan el van convidar a la presentació del llibre: "Hi havia una parafernàlia muntada on t'havies de fer una foto; era un còctel de patrocini. Se'm va utilitzar perquè forma part d'una campanya pels interessos propis d'Aigües de Barcelona". Tant és així que vol deixar clara la seva posició contrària a un servei privatitzat: "Soc del parer que tot hauria de ser públic, Aigües de Barcelona és una empresa només de Barcelona o treballa arreu del món? La gestió pública pot ser millor que la privada, perquè quan és privada has d'abaixar sous i serveis perquè sigui lucrativa".

En un sentit similar s'expressa Carles Baiges, veí de Sants i impulsor del projecte La Lleialtat Santsenca:

Moltes de les
persones que
surten a la col·lecció
defensen la
remunicipalització
del servei d'aigua

El pressupost
d'edició, impressió,
distribució i logística
de presentacions
dels llibres ha pujat
a 109.000 euros

"S'han aprofitat de la imatge de la gent i dels grups on estan implicats per un benefici propi, per una causa aliena a la nostra. Vist amb el temps, quan vas veient Agbar fins a la sopa, t'adones que forma part d'una estratègia de màrqueting. Han fet servir la teva imatge per una cosa que podia ser molt bonica, com és recordar la memòria dels barris, recuperar les lluites veïnals, però ho han fet per una cosa que representa tot el contrari, els seus interessos van en contra del que molta de la gent que sortim en aquests llibres hem lluitat i dels nostres ideals".

Marisa Cordero, veïna del barri de Sant Antoni i activista de memòria històrica a l'espai veïnal de gestió comunitària Calàbria 66, també surt als llibres d'Agbar i es mostra profundament indignada. "Ens van enviar un mail en què deien que estaven fent un llibre del barri de Sant Antoni, i diversa gent hi vam caure de quatre potes. Només ens van dir que Agbar hi participava. Vaig signar un escrit i, la veritat, no em pensava que m'enredaven. Fins que vaig rebre una targeta de presentació del llibre i, aleshores, em vaig adonar que tan sols era Agbar; evidentment, m'havien enredat. Ho trobo molt fort, fan el que els dona la gana, es pensen que tothom estem esperant sortir en un llibre de la gran empresa de les Aigües de Barcelona. Doncs no". Cordero té molt clar que estem davant d'una estratègia ben planificada: "Vaig ser una de les que recollia signatures per la remunicipalització de l'aigua i al mateix temps surto en aquest llibre, és incoherent". I rebla també amb el seu posicionament polític: "L'aigua és un bé comú i ha de ser públic, totalment garantit per a tothom. Agbar ho sap això i té molta por, per això es mou d'aquesta manera. La gent del carrer no ho veu, no ho sap. Pensen, 'mira que bé es porten els d'Agbar, paguem però almenys fan alguna cosa'. Què coi paguem, si hauria de ser gratis? És un bé comú".

Aurora Álvarez treballa a l'Ateneu Popular Nou Barris i milita a l'Associació de Veïns i Veïnes del Verdum. "En primer lloc, es van adreçar a l'arxiu històric de Roquetes. Em van deixar clar que el llibre era per celebrar els 100 anys d'Aigües de Barcelona. Ho vam parlar a l'Ateneu Popular i no ho vam veure clar, no volíem que la imatge de l'Ateneu quedés lligada a la companyia. La meua participació va ser a títol personal. Després em van contactar per si volia participar en una campanya de fotografies i vídeos relacionades amb el llibre, no ho vaig veure clar i en vaig malfiar. Pagaven uns 300 euros, però no vaig voler participar perquè no ho vaig veure clar. Estic molt contenta de no haver participat en aquesta segona fase i m'ha confirmat la sospita que darrere de la informació que donaven hi havia uns altres fins. Per mi tots els

Àlex Casero
veí de Font de la Guatlla

“Ens van deixar clar que ho feia o ho pagava la Fundació Agbar, però no que fos una campanya de màrqueting de la companyia”

Lali Daví
La Col (Sants)

“Aquesta campanya s’apropia de les veus d’uns moviments que no som afins a l’empresa que ho està fent”

Filiberto Bravo
AV Ciutat Meridiana

“Quan van fer la presentació al Centre Cívic de Les Basses em vaig adonar de tot el muntatge, vaig sentir molta ràbia”

Marisa Cordero
espai veïnal Calàbria 66

“Vaig recollir signatures per la remunicipalització de l’aigua i al mateix temps surto en aquest llibre”

Carles Baiges
La Lleialtat Santsenca

“Vist amb el temps, quan vas veient Agbar fins a la sopa, t’adones que forma part d’una estratègia de màrqueting”

Míriam Redondo
Usuària del Circ 9 barris

“Indignada és poc. No em podia creure que jo tingués res a veure amb aquesta empresa”

Hernan Córdoba
La Ciutat Invisible

“És obvi que Agbar té uns interessos molt grans a la ciutat de Barcelona i utilitza totes les eines que té al seu abast”

Lucía Enríquez
Aliança Pobresa Energètica

“Si hagués sabut que estava finançat per Agbar no hauria participat en aquest llibre, em sento utilitzada”

Josep Maria Domingo
Centre Social de Sants

“No em va agradar gens, que a l’hora de la veritat, sortís que era una propaganda o una iniciativa comercial d’Agbar”

Aurora Álvarez
AV Verdum

“Estic contenta de no haver participat en la segona fase de la campanya i he confirmat que darrere hi havia altres fins”

Joan Costa
Can Batlló

“Se’m va utilitzar perquè forma part d’una campanya pels interessos propis d’Aigües de Barcelona”

serveis bàsics han de ser municipals i aquest és el camí que hem de seguir. La campanya de recollida de signatures per la remunicipalització de l’aigua ha coincidit amb aquesta campanya brutal de publicitat que ha fet Agbar utilitzant persones que són conegudes per ser o bé comerciants o bé persones dels moviments socials dels barris, i això, sincerament, és bastant vergonyós”. Filiberto Bravo és responsable de l’Associació de Veïns de Ciutat Meridiana. “Em vaig confiar perquè el contacte va venir a través de l’Arxiu Històric de Roquetes. Em van dir que era per a un memorial de les lluites de Nou Barris i vaig accedir a fer-ho, no em van comentar res més. No em vaig adonar que Agbar estava darrere de tot això fins que no van organit-

zar una mena de presentació al Centre Cívic de Les Basses. És quan em vaig adonar de tot el muntatge, vaig sentir molta ràbia. Em sento enganyat, els vaig trucar i els vaig demanar que retiressin la meva imatge, que jo no tenia res a veure amb aquest anunci. Em van arribar a insistir per sortir en un segon llibre i els vaig dir que no”. I afegeix: “Penso que hauríem d’anar a la remunicipalització, hem de posar fi a la privatització de les energies i el primer que tenim a mà és l’aigua. Hem de començar per aquí i aconseguir que el preu que paguem sigui més just. Sento impotència per haver-me sentit enganyat. Ens sentim estafats. S’han disculpat per telèfon però mereixem una disculpa en públic i que quan facin una cosa

d’aquestes expliquin la veritat des de l’inici i no quan són fets consumats”. Lucía Enríquez, també de Ciutat Meridiana i membre de l’Aliança contra la Pobresa Energètica, veu agreujada la seva indignació pel fet que apareix en un dels llibres i la seva entitat va ser denunciada penalment per Agbar arran d’una acció en una de les oficines de la companyia. “Si hagués sabut que estava finançat per Agbar no hauria participat en aquest llibre. Em sento utilitzada com a ciutadana afectada; com a família vulnerable em sento utilitzada”. Hernan Córdoba, membre de La Ciutat Invisible i de la plataforma autogestionària de Can Batlló: “Quan se’ns envia a les persones que hi hem participat exemplars dels llibres va ser una sorpresa màxima. Estàvem »

» davant d'una campanya comercial en què determinada gent s'ha aprofitat de mitges veritats o confusions volgudament generades. Agbar ha fet una operació de rentada de cara". Córdoba ens explica per què creu que s'han fet ara aquests materials: "El debat sobre la remunicipalització dels serveis s'ha posat sobre la taula en diversos ajuntaments significatius d'arreu de Catalunya. És obvi que Agbar té uns interessos molt grans a la ciutat de Barcelona i utilitza totes les eines que té al seu abast per intentar millorar la seva imatge o fer que la gent es posicioni més amablement". I sobre la gestió del subministrament d'aigua: "Dins el gran debat que hi hauria d'haver sobre si això ha de ser de gestió pública o ha de retornar a les comunitats que en són beneficiàries, el que queda clar és que hem de deixar fora de la gestió una entitat centrada en l'ànim de lucre i amb les males praxis que ja s'han vist d'una empresa com Agbar".

Josep Maria Domingo, president del Centre Social de Sants i veí de la Bordeta: "Quan em van cridar per sortir al llibre no vaig tenir-hi cap inconvenient, però no em va agradar gens que després, a l'hora de la veritat, sortís que era una propaganda o una iniciativa comercial d'Aigües de Barcelona. Vaig sentir-me estafat, la veritat és aquesta. Penso que l'aigua hauria de ser un servei públic, hauria de ser de tots. Hi ha un sistema físic i químic per millorar l'aigua que fins ara se n'ha encarregat una empresa, però ho podria fer l'administració. Agbar està fent un negoci, això senzillament és un negoci".

Miriam Redondo, veïna del Clot i mare d'una alumna del circ de Nou Barris: "Jo estic un dia al bar de l'Ateneu de Nou Barris i se m'acosten unes noies que estan fent un documental de Nou Barris. Ben bé no sabia què anaven a fer amb allò. Per a res em van dir que es tractava d'una campanya de promoció d'Agbar. No dic que sigui responsabilitat seva, potser hauria d'haver preguntat més. No sabia quin format acabaria tenint i, molt menys, qui hi havia darrere". Li preguntem si se sent indignada: "Indignada no, és poc. No em podia creure que jo tingués res a veure amb aquesta empresa. L'aigua és un bé necessari, és un dret que té qualsevol ésser que viu de la terra; qualsevol relació mercantil o especulativa amb l'aigua està fora de lloc. L'aigua hauria de ser gestionada per nosaltres, no l'entenc d'una altra manera, imagina't si em sento lluny d'Agbar. No vaig rebre una còpia del llibre, en vaig rebre deu. Em vaig indignar. Què sóc? Una distribuïdora? Ens hem de gastar les pelves en això? Tots aquests diners els podrien haver destinat a desmantellar-se. Vaig trucar a Agbar quan vaig rebre les targetes de participació en còctels, una, dues i tres vegades, per dir-los que no comptessin amb mi".

Alex Casero, membre de l'associació Salvem el Turó del barri de Font de la Guatlla: "Em va contactar una periodista *freelance*. Ens van deixar clar que era una edició que feia o pagava la Fundació Agbar, però en cap moment es va parlar que era una campanya de màrqueting de la companyia. Em sento enganyat en part, potser no em vaig informar bé i no vaig fer prou preguntes. Ser part d'una campanya de màrqueting d'Agbar no em fa especial il·lusió, tot i que el llibre està ben fet i ben cuidat. L'aigua és un recurs públic que no es pot mercantilitzar. Estic totalment a favor de remunicipalitzar el servei d'aigua".

Lali Daví, membre de Can Batlló, al barri de la Bordeta: "No sabíem gaire bé quin era l'objectiu de la publicació. Al final estàs posant la cara i una vivència respecte a un barri per una finalitat amb la qual no em sento gens afí. La proposta que ens arriba és que s'estava fent un llibre de memòria i de vivències i ens adonem quan es publica que és una campanya d'Agbar per legitimar-se en el moment polític que s'està plantejant la remunicipalització. Acaba sent com una campanya política. El llibre recull vivències de persones del barri en relació amb Can Batlló, s'està apel·lant a aquest treball col·lectiu per agafar una veu i apropiat-se d'uns moviments que probablement no som afins a l'empresa que ho està fent. Estic a favor del projecte de remunicipalització de l'aigua". ●

Els tentacles de Suez en la remunicipalització de l'aigua a l'Estat francès

Pablo Bonat | @pablobonat

Les principals multinacionals de l'aigua tenen seu a l'Estat francès, un element clau per entendre el rol predominant que ha tingut el sector privat en la gestió de l'aigua i el sanejament urbà durant la segona meitat del segle XX. Si als anys cinquanta prop del 70% de la gestió era pública, a partir dels setanta molts municipis van començar a optar per delegar-la a una empresa externa –sovint privada. Aquesta situació va esperonar la constitució de tres dels grans grups privats de gestió de serveis municipals (aigua, residus, pàrquings...): Veolia, SAUR i Suez. Cinquanta anys després, a principis dels 2000, la situació s'havia capgirat i un 70% de la població era abastida per una empresa privada, que s'aprofitava tant de la falta de regulació del sector com de les pràctiques il·lícites, com per exemple establir quotes d'entrada amb els consells municipals, és a dir, el pagament d'elevades quantitats de diners a l'inici del contracte. Una conseqüència de l'existència de nombrosos casos de corrupció i de la manca de transparència ha estat l'enduriment de la llei Sapin, que prohibeix explícitament les quotes d'entrada i estableix procediments oberts i transparents per a la contractació pública. En aquest sentit, l'actual codi penal francès estableix la prescripció de sis anys per un delictes de corrupció (a l'Estat espanyol en són tres) i, a més, el termini de la prescripció comença en el moment de la descoberta del delictes i no en el moment del delictes (com és el cas a l'Estat espanyol).

Probablement a causa de l'opacitat i la corrupció, molts municipis s'han plantejat passar a una gestió pública de l'aigua. És el cas de Grenoble, que l'any 2000 remunicipalitza l'aigua –privatitzada de manera il·legal per Suez l'any 1989– després d'anys de lluita de col·lectius d'usuàries i d'un pas intermedi amb una gestió publicoprivada de l'aigua entre 1995 i 1999. Tot i això, les dificultats dels municipis per rescindir els contractes compliquen el procés, i no és fins a la remunicipalització de l'aigua de París –efectiva el 2010– que s'engega un procés que arriba a altres ciutats

importantes de l'estat, com Niça, Montpeller o Rennes, a banda de moltes estructures intermunicipals rurals.

Un dels elements clau per entendre aquests processos és que la remunicipalització no es pot fer a través dels municipis, sinó que passa per institucions intermunicipals molt més grans i de recent creació que gestionen un gran volum de serveis i que estan al cor de la reforma territorial (Ilel Notre). Aquesta legislació prohibeix que la gestió de l'aigua sigui una competència municipal i preveu transferir-la a estructures superiors. La crítica a aquesta reforma ha posat la nova gestió en el punt de mira. Un exemple és el cas de la nova Comunitat d'Aglomeració de París-Saclay (Essone), que en el moment de la reforma territorial va reagrupar tres comunitats d'aglomeració en les quals predominava el monopoli de Suez (80% de les usuàries), que tenia la propietat de les principals centrals de producció d'aigua potable. La nova Comunitat d'Aglomeració va obrir de manera precipitada un concurs públic per delegar el servei i el va atorgar ràpidament a Suez. Però un col·lectiu d'usuàries ha denunciat als tribunals que no s'han respectat les condicions de concessió i de redacció del contracte, a banda d'algunes irregularitats respecte a la neutralitat del despatx d'enginyeria encarregat de fer l'estudi tècnic previ.

El cas de Bordeus és un altre exemple clar en què els càrrecs electes van optar per afavorir Suez, que ja era l'empresa titular de la gestió de l'aigua i una empresa molt arrelada a la ciutat –malgrat que els informes tècnics recomanaven concedir la gestió a l'empresa Veolia. En aquest cas, les associacions d'usuàries denunciaven la manca de transparència però també l'exclusió dels actors no institucionals del debat públic i el fet que en cap cas es plantejés la possibilitat d'impulsar una estructura pública de gestió. Un altre cop, reneix la sospita de corrupció a partir dels estrets lligams –fins i tot personals– entre l'empresa privada, despatxos jurídics, la institució en si i els càrrecs electes.

Les irregularitats d'Agbar-Suez més enllà de Barcelona

La companyia multinacional, filial de la francesa Suez Environnement, ha estat esquitxada per casos de presumpta corrupció i gestió irregular als Països Catalans i en l'àmbit internacional

Un activista es ruixa amb aigua a Jakarta per protestar contra la privatització

Víctor Yustres | @victoryus3

L'any 2016, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) anul·lava la concessió que permetia a la societat mixta liderada per Agbar, l'Empresa Metropolitana de Gestió del Cicle Integral de l'Aigua, subministrar aigua a 23 municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, és a dir, a gairebé 3 milions d'habitants. El motiu és que l'adjudicació es va fer sense concurs públic ni publicitat.

No és l'únic cas d'irregularitats en la gestió al qual s'ha enfrontat els darrers anys la multinacional Aigües de Barcelona. Agbar i les seves filials s'han vist esquitxades per alguns casos de corrupció en l'àmbit català i estatal. Entre ells, l'anomenat cas 3%, del suposat finançament irregular de Convergència Democràtica de Catalunya (CDC). Segons les investi-

gacions de la fiscalia, el Grup Agbar va ser el donant més generós a la fundació CatDem de CDC entre 2008 i 2012. Va aportar fins a 855.000 euros a través de cinc empreses filials del grup: Aquagest i Sorea van donar 715.000 euros, que se sumen als 140.000 que van donar Aqualogy, Construccions i Rebaixos i Anaigua.

El Grup Agbar va ser el donant més generós a la fundació CatDem de CDC. Fins a 855.000 euros a través de cinc empreses filials

El grup Agbar, filial de la multinacional francesa Suez Environnement, està sent investigat també en l'operació Pokemon, una trama de finançament il·legal que va començar l'any 2012 i on han estat imputats càrrecs polítics del PP i del PSOE de diverses comunitats autònomes (especialment Galícia) i dirigents de grans empreses per activitats il·legals per a l'obtenció de milionaris contractes públics. La jutgessa instructora del cas, Pilar De Lara,

considera que l'empresa de tractament i subministrament d'aigua Aquagest, filial d'Agbar, va actuar com "una veritable organització criminal" que utilitzava una xarxa d'"obrellaunes" o "aconseguidors" per subornar personalitats polítiques i funcionariats perquè afavorissin els interessos de l'empresa.

Un altre dels casos que esquitxa Agbar és el cas Lezo, sobre la presumpta corrupció de l'empresa pública Canal Isabel II vinculat al PP de la Comunitat de Madrid. Agbar podria haver participat de les operacions de compres de societats a l'Amèrica Llatina per preus molt més alts del seu valor real.

De Mèxic a Indonèsia

Més enllà de l'Estat espanyol, Agbar i Suez estan immerses en processos ju-

dicials i dubtoses gestions en altres països on s'encarreguen del subministrament d'aigua a la població. Saltillo va ser la primera ciutat de Mèxic on es va privatitzar el sistema d'aigua sota la governança d'una empresa mixta liderada per Aigües de Barcelona l'any 2001. En aquesta població, les entitats ciutadanes han denunciat diverses irregularitats en la gestió: augments de tarifes per damunt de l'índex de preus a la consumidora no aprovats per l'Ajuntament o que fins a l'any 2016 l'empresa no havia obtingut el certificat de qualitat sanitària de l'aigua potable requerit per la Secretaria de Salut.

A Jakarta, la capital d'Indonèsia, el contracte per privatitzar els serveis d'aigua va ser atorgat a Suez l'any 1997, al final de la dictadura i en condicions opaques. Després d'una llarga batalla judicial, el Tribunal Central del Districte de Jakarta, arran d'una demanda ciutadana, va rescoldre el 2015 anul·lar el contracte d'aigua privatitzat, considerant que havia estat "negligent a l'hora de fer efectiu el dret humà a l'aigua dels habitants de la ciutat". Només el 60% per cent de la població de la ciutat tenia accés a aigua potable l'any 2015.

El Tribunal de Comptes de Casablanca (Marroc) va publicar un informe l'any 2014 on denunciava la mala gestió de Lydec, filial de Suez Environnement, a càrrec del servei d'aigua i electricitat a la ciutat marroquina des de 1997. L'informe assenyalava dubtoses operacions financeres en benefici de les empreses matrius, un sistema esbiaixat a favor del prestador de serveis i moltes deficiències en relació amb els compromisos contractuals.

A Xile, la Fiscalia i el servei d'Impostos Interns investiguen des de 2016 pagaments il·lícits de l'empresa Aguas Andinas, filial d'Agbar, que es reflecteixen en la seva comptabilitat entre 2009 i 2014. Els pagaments s'haurien realitzat a empreses lligades a diferents polítics, inclòs el president xilè Sebastián Piñera -que ho va ser també entre 2010 i 2014- i a una dotzena de *think tanks* estretament vinculats

a partits polítics de dreta i centreesquerra. Són només alguns casos que mostren que la gestió d'Agbar i Suez fora de la capital catalana també està envoltada d'irregularitats, controvèrsia i, fins i tot, presumpta corrupció. ●

Ni grans empreses ni bancs, a nosaltres ens finances tu

SUBSCRIU-TE

al periodisme que transforma

Entra i registra't a directa.cat

Anual paper+web 75 €

Anual web 40 €

Anual solidària 140 €

Maude Barlow,

activista pel dret humà a l'aigua

“Cal trencar amb la lògica d'aconseguir el màxim benefici en la gestió de l'aigua”

Text: Víctor Yustres | @victoryus3
Fotografia: Freddy Davies | @FreddyDU_photo

Maude Barlow (Nova Escòcia, Canadà, 1947) es va criar al poble pescador de Digby, on el seu pare va ser el primer treballador social i va liderar una campanya d'oposició a la pena de mort. Barlow ha heretat el compromís amb la justícia social del pare i s'ha convertit en una activista incansable contra la privatització de l'aigua i els tractats de lliure comerç. Va ser la promotora de la campanya que va aconseguir que les Nacions Unides reconeguessin el dret humà a l'aigua l'any 2010. En un moment en què el debat sobre la governança de l'aigua i les remunicipalitzacions bull a casa nostra, l'autora canadenca visita Barcelona convidada per la plataforma Aigua és Vida per recordar que l'única manera de solucionar les crisis hídriques –tant humanitàries com ecològiques– i garantir la sostenibilitat de l'aigua, exigeix defensar-ne la gestió pública.

En algunes entrevistes et descriuen com la “guerrera de l'aigua”. Com neix el teu interès en la lluita contra la privatització d'aquest bé comú?

Em vaig involucrar enormement en la batalla per l'aigua l'any 1985. Quan vaig veure que el NAFTA (Acord de Lliure Comerç d'Amèrica del Nord entre els Estats Units, el Canadà i Mèxic) recollia l'aigua com a bé comercialitzable, no entenia el perquè. En aquell moment, vaig veure que les grans empreses dels Estats Units volien exportar l'aigua dels grans llacs del Canadà al seu país per treure'n benefici. Es tracta d'això: de convertir l'aigua en una mercaderia. Això em va fer qüestionar les polítiques de l'aigua. Qui posseeix l'aigua? Qui pren les decisions? Em vaig adonar de diverses coses en aquesta recerca. La primera és que el planeta s'està quedant sense aigua potable, cosa que creïem que no passaria, però està passant. La segona és que hi ha grans crisis humanitàries lligades a la falta d'aigua potable i sanejada. De fet, hi ha més infants que moren cada any per malalties relacionades amb l'aigua que per la resta de causes violentes, incloses les guerres. També vaig aprendre que hi ha un gran lobby corporatiu que domina l'aigua: les grans multinacionals van aprendre abans que nosaltres que qui controla l'aigua serà poderós i ric.

Als teus discursos, mostres el camí a seguir cap a un món “d'aigua segura i justa”. Què vols dir amb això?

Vivim dues crisis lligades a l'aigua: l'ecològica i la humanitària. A vegades, les analitzem per separat, però són totalment complementàries. No pots esperar que les persones que no tenen accés a serveis públics d'aigua i sanejament no vagin als rius a fer les seves necessitats, ja que és l'únic lloc que poden utilitzar com a lavabo, per exemple. Això vol dir que hem de protegir l'aigua i garantir una “aigua segura” i potable. Restaurar i mantenir les conques dels rius i deixar de veure-les com un negoci explotable, sinó com un bé essencial per a la nostra supervivència. Alhora, cal construir un món d'aigua justa. Per això n'hem de defensar la gestió en

mans públiques: cal establir normatives per decidir qui ha de tenir accés a l'aigua, en quines condicions i qui ha de gestionar-la. Només des d'aquí podrem començar a establir valors per un sistema més just.

Ets la presidenta voluntària del Consell dels Canadencs, una ONG per a la justícia social i ambiental que s'oposa a la globalització econòmica i la privatització de serveis i, en concret, defensa la gestió pública de l'aigua. Quin tipus de campanyes feu per col·locar les vostres lluites a l'agenda?

L'organització es va crear l'any 1985 amb un objectiu clar: lluitar contra el primer acord de lliure comerç del món, el NAFTA, que es va començar a gestar durant la presidència de Ronald Reagan. Acostumem a fer campanyes creatives, sorprenents i mediàtiques, i utilitzem molt les xarxes socials per comunicar els nostres missatges. Per exemple, vam aconseguir derrotar l'Acord Multilateral sobre Inversions l'any 1997, un primer intent d'establir un mecanisme com l'actual sistema d'arbitratge de diferències entre inversors i estats (conegut com ISDS per les seves sigles en anglès). També la implicació en la campanya perquè les Nacions Unides reconeguessin el dret humà a l'aigua l'any 2010 va ser un gran exemple de treball internacional en un moviment enxarxat per la justícia global amb molts poders en contra. Érem molts grups de tot el món treballant en les seves comunitats contra la privatització de l'aigua, les indústries extractives de la mineria, les empreses d'aigua embotellada o d'altres.

Quan saps si una campanya de pressió ciutadana i incidència social i política ha tingut èxit?

No hi ha una manera fàcil de veure-ho en el moment. Cal treballar durament i no llançar la tovallola, ni tan sols quan sembla que hem perdut o estem a punt de perdre. A vegades, considerem que hi ha campanyes que han fracassat, però en realitat col·loquen una peça fonamental en la construcció d'un moviment: fa que moltes més persones coneguin la problemàtica que po-

ses sobre la taula, aconsegueixes atenció mediàtica... Ho has de veure com un pas més. Un moviment és molt més gran que una campanya, una persona o un grup.

El Consell dels Canadencs vau liderar, l'any 2016, una campanya de boicot a Nestlé quan la companyia continuava embotellant aigua durant una important sequera al país. Què penses de les campanyes de boicot a empreses?

Són dures i s'ha d'anar amb compte. Si crides al boicot i ningú et dona suport, pots semblar estúpid. Cal construir el discurs prèviament. En el cas de Nestlé, que fa negoci amb l'aigua embotellada, nosaltres ja tenim diverses lluites obertes per l'extracció d'aigua de la companyia a comunitats indígenes que tenen dificultat d'accés a l'aigua potable. A Ontario, la campanya de boicot va posar aquest tema sobre la taula i, a més, el fet que pagaven una taxa molt baixa per fer negoci amb l'aigua embotellada: vam aconseguir, mitjançant una resolució judicial, que passessin de pagar 3,71 dòlars (uns 2 euros) per cada milió de litres que comercialitzaven a més de 500 dòlars (uns 350 euros). El boicot a l'empresa està començant a funcionar: tenim més de 70.000 compromisos de persones individuals i organitzacions. Cal utilitzar la campanya per fer pedagogia, i explicar també per què és important que l'aigua estigui en mans públiques i per què cal tenir lleis per controlar les empreses extractives.

Has estat alta consellera en temes d'aigua de l'Assemblea General de Nacions Unides. Gràcies, especialment, a la teva feina allà, el dret humà a l'aigua i al sanejament va ser reconegut l'any 2010. Vuit anys més tard, quines han estat les conseqüències d'aquesta resolució?

La resolució no era perfecta, però va ser un pas molt important per establir una idea fonamental i compartida: l'aigua és un dret humà i no una mercaderia. Aquesta tesi era defensada en un gran nombre de fòrums, escoles de comerç i facultats d'economia arreu del món que volen que l'aigua sigui regulada pel mercat com el petroli o el gas. Des de llavors, han augmentat considerablement el nombre de casos als tribunals en què diverses comunitats, especialment indígenes en risc d'expulsió, han guanyat el dret a l'aigua al territori grà-

“ ”

Una resolució judicial va fer que Nestlé passés de pagar 3,71 dòlars per cada milió de litres que comercialitzava a més de 500 dòlars

Hi ha estats que han modificat les seves constitucions per incloure el dret humà a l'aigua i alguns han tirat endavant lleis estatals

cies a aquesta resolució. També hi ha estats que han modificat les seves constitucions per incloure el dret humà a l'aigua i alguns han tirat endavant lleis estatals per desplegar com implementarien aquest dret. Inclús el Banc Mundial, que promovia la privatització de l'aigua com a única alternativa, admet ara la necessitat que l'aigua sigui controlada des d'operadors públics. També, evidentment, la resolució, juntament amb un moviment pel dret a l'aigua molt potent, ha ajudat a impulsar els processos de remunicipalització. Des de l'any 2000, 235 poblacions han recuperat el control de la gestió de l'aigua a mans públiques, incloses grans ciutats com París o Berlín.

A Catalunya, a ciutats com Terrassa o Barcelona, hi ha un moviment que lluita per la remunicipalització del servei de l'aigua. Quins aspectes creus que cal tenir en compte en aquests processos de remunicipalització i quins obstacles creus que es poden trobar?

Doncs un dels problemes pot ser que el coneixement, tant de la xarxa com dels processos tècnics o les da-

des de les persones a qui se subministra l'aigua, estigui en mans de les empreses privades i pot ser que posi problemes a l'hora de traspasar-lo. En el cas de Barcelona és molt clar: es tracta d'una ciutat on Agbar ha gestionat aquest servei més de 150 anys i no es rendiran tan fàcilment. A París va ser similar: Suez i Veolia (abans Vivendi) gestionaven des de feia un centenar d'anys l'aigua; de fet, ho feien a tot França. Però, tot i així, el govern de París va haver de preparar-se i entrenar al seu equip per fer la remunicipalització. Cal trencar amb la lògica d'aconseguir el màxim benefici en la gestió de l'aigua.

Enguany, Agbar ha invertit molt en publicitat per contraatacar la iniciativa de la consulta ciutadana, impulsada per la plataforma Aigua és Vida i rebutjada en un ple municipal. Quin és el poder d'aquestes campanyes i com influeixen en la ciutadania?

Abans de la resolució de l'ONU de 2010, les companyies d'aigua embotellada com Nestlé estaven en contra del dret humà a l'aigua. Quan es va aprovar la resolució, van començar a fer publicitat sobre l'aigua com a dret

humà. Quan ho veus, penses: de debò? Són suficientment intel·ligents com per saber que quan han perdut o estan sota molta pressió, han d'apropiar-se del llenguatge d'aquells que els critiquen. Llavors, de sobte, parlaven en la seva publicitat d'"aigua potable per a tothom", de "dret humà a l'aigua"... Aquestes companyies tenen pressupostos molt elevats, no només per contractar gabinets jurídics, sinó també per desplegar la seva publicitat corporativa. Hem de ser intel·ligents i utilitzar les oportunitats que se'ns presentin per colar nosaltres els nostres discursos.

Tornant a la iniciativa ciutadana... Creus que una consulta o referèndum com el que estava plantejat a Barcelona és una eina útil per avançar cap a la remunicipalització? Algunes veus van defensar que no, perquè l'aigua, com a dret humà, no s'hauria de votar.

He sentit aquest argument i em sembla ridícul. Allò que es volia demanar amb el referèndum no és si l'aigua és un dret humà, sinó si hauria de tornar a mans públiques, perquè així és com fas efectiu el dret humà

a l'aigua. La idea del referèndum és fantàstica i crec que, tot i no haver-ho aconseguit, va ser una iniciativa molt bona, que va tenir ressò als mitjans i la gent va poder reflexionar-hi.

El model de gestió mixta (partenariat publicoprivat) està al capdavant de la gestió de l'aigua de molts municipis del nostre país. Com el valores?

No veig gaire diferència entre un model de gestió publicoprivada i un model privatitzat. Crec que el sector públic pot assumir la gestió i el manteniment d'una xarxa de subministrament d'aigua sense haver de recórrer al sector privat. Aquesta percepció de la millor eficàcia del sector privat no és real, i la veiem informe rere informe. En els models de governança publicoprivats passa el mateix que en els privats: hi ha una part dels diners que entren en la lògica de beneficis per a l'empresa. En el sector públic les taxes poden ajustar-se, i, a més, la recaptació reverteix en una millora de la xarxa, de la qualitat del servei, un major control...

Darrerament, es destaca més la relació entre gènere i aigua. A Mèxic, per exemple, la Xarxa de Gènere i Medi Ambient promou l'Agenda Blava de les Dones. Quines són les realitats globals de les dones relacionades amb l'accés i la gestió de l'aigua?

En moltes parts del món, les dones són les que es responsabilitzen de la salut, de la neteja o de l'alimentació dins la família. També són les responsables de cercar l'aigua per fer possible tot l'anterior. En molts casos, les dones caminen quilòmetres cada dia per buscar aigua i les nenes no van a l'escola per acompanyar les seves mares. A vegades, les nenes tampoc van a l'escola si no hi ha serveis bàsics d'aigua i sanejament separats dels nens. Aquesta situació ens la imaginem només en casos de poblacions empobrides, però també en altres llocs a les perifèries de les zones riques hi ha dones que han de caminar simplement perquè hi ha escassetat d'aigua. Moltes vegades s'utilitzen aigües residuals per a netejar la roba o per a la higiene personal perquè es prioritza guardar la poca aigua semipotable per a beure. Totes aquestes decisions les duen a terme, globalment, les dones. Per tant, podem dir que l'aigua està totalment travessada per la mirada de gènere.

També es destaca el paper principal de les dones en les lluites per l'accés a l'aigua, ja sigui contra l'administració pública o les empreses...

Exacte. De la mateixa manera que l'aigua i el seu ús depèn molt de les dones, són les dones les que estan liderant les batalles ciutadanes per accedir a l'aigua. Al Consell dels Canadencs treballem amb comunitats de l'Amèrica Llatina que lluiten contra les companyies mineres -moltes d'elles canadenques- que destrueixen els recursos hídrics locals, i acostumen a ser dones les líders de les lluites de resistència, en molts casos dones indígenes. Cal destacar que moltes són assassinades per ordre de cacics locals lligats a les empreses extractivistes.

Has liderat lluites contra el NAFTA i els Acords de Lliure Comerç i Inversió. A l'informe Aigua en venda expliques que aquests acords amenacen la protecció ambiental de l'aigua. Quins són els riscos?

En la majoria d'acords de lliure comerç i inversió, l'amenaça és la privatització de serveis. En cas que s'executin, és molt difícil tornar enrere. A més, les companyies poden demandar els governs si apliquen lleis que afectin els seus beneficis presents o futurs. Això ho fan a través de l'arbitratge de diferències entre inversors i estats, un dels punts del CETA entre el Canadà i la Unió Europea que no vam poder aturar. Europa es va oposar fermament al TTIP (l'Acord entre la Unió Europea i els EUA, aturat) però es va deixar en un segon pla la lluita contra el CETA: s'oblida que hi ha més de 42.000 multinacionals nord-americanes que operen al Canadà que no necessiten el TTIP, sinó que poden interposar demandes als estats europeus a través del CETA. Aquest acord pot fer perillar els estàndards superiors que té

“ ”

El sector públic pot assumir la gestió d'una xarxa de subministrament sense haver de recórrer al sector privat

La meva esperança és que puguem aprendre a compartir l'aigua i utilitzar-la per al cultiu i per a la producció d'energia

Europa en temes de salut pública, polítiques ambientals, drets laborals, seguretat alimentària... Al meu país tenim pitjors estàndards des de l'aplicació del NAFTA. Molta gent no entén què signifiquen els acords de lliure comerç, els veuen molt complicats. No ho són. Al final, per a mi, són models d'avarícia organitzada.

La ciutadania està perdent la batalla contra les multinacionals?

No. És veritat que no vam ser capaços d'aturar el CETA, però la Comissió Europea va dir fa uns mesos que l'ISDS era "l'acrònim més tòxic ara mateix a Europa", i va afirmar que el CETA serà probablement el darrer acord que la Unió Europea signa que inclogui aquest instrument. Per a mi és una fantàstica declaració, propiciada per l'enorme moviment a Europa en oposició a aquests tractats, sobretot a Alemanya, on s'han mobilitzat centenars de milers de persones al carrer. Jo crec que, a poc a poc, guanyem batalles, de la mateixa manera que anem guanyant les remunicipalitzacions dels serveis d'aigua. Són lluites que requereixen temps.

Si mires al futur, veus guerres i conflictes per l'aigua?

De fet, aquests conflictes ja els tenim. En la majoria de guerres i conflictes armats a l'Orient Mitjà (Israel-Palestina, Síria, Egipte...) l'aigua està present d'una manera o altra: sequeres, disputes pel control, per la ubicació, ús inapropiat... La meva esperança és que puguem aprendre a compartir l'aigua i trobar maneres d'utilitzar-la per al cultiu d'aliments, per a la producció d'energia... L'aigua pot ser un regal de la natura que ens ensenyi a viure millor al planeta, cooperant entre nosaltres. Estem en un moment crucial per encaminar les lluites cap a aquest escenari. I, en aquest escenari, la gestió pública de l'aigua és fonamental. ●

a doble espai

Macron somiava celebrar el Maig del 68 però va optar per enviar tancs a la ZAD

Emmanuel Macron reacciona amb violència perquè té por. Avui, viure d'una altra manera, lliurement, una mica fora del sistema, constitueix una amenaça per al neoliberalisme

Kristin Ross

Professora emèrita a la New York University i especialista en història cultural i política francesa dels segles XIX i XX. (Traducció: Aula d'Idiomes)

Ara fa dos anys que vaig visitar la ZAD (sigles de Zone à Défendre): va ser a la primavera de 2016. Una de les coses que més em va sorprendre va ser la diversitat de persones que hi havia -més gent gran i més dones del que és habitual en aquest tipus de llocs-, així com la gran diversitat d'activitats que es feien en aquests territoris de Notre-Dame-des-Landes.

El debat, però, es va fer esperar perquè primer vam haver de portar el ramat de vaques a pasturar a l'altra punta de la ZAD. Després d'això, uns cavalls es van escapar i els vam anar a buscar. Quan tornàvem a la granja, el pa tot just sortia del forn. Però encara hi faltaven les activistes que tornaven de París, on havien participat en les manifestacions contra la reforma laboral, l'anomenada "lleï Macron". I va ser a l'aire lliure, al voltant del forn, que finalment va desencadenar-se el debat, ja que la biblioteca del primer pis encara no s'havia construït.

A la ZAD no hi van faltar tensions. Per exemple, entre les presents n'hi havia que tenien una alta formació literària; d'altres, en canvi, eren autodidactes. Sovint, a l'assemblea general, es qüestionava la facilitat de parla de les persones amb formació universitària perquè, tot i que de manera involuntària, eclipsaven la resta de participants.

Una segona fissura era la que enfrontava les camperoles "històriques" -que portaven temps en aquelles terres- i les "naturalistes". Les segones es posicionaven en contra de la intervenció de l'ésser humà sobre la natura: la seva opinió era que no s'havia de tocar ni una sola branca del bosc. Un altre punt de frec, de tall més anecdòtic, tenia a veure amb les gosses. Per algunes, en una ZAD, tothom ha de ser lliure, i, per tant, gossos i gosses també; per altres, però, representaven una molèstia per als ramats.

Hi he tornat sis o set vegades, només per al gaudi. M'agrada com canvia el sentit del temps quan s'entra en aquell entorn. No té res a veure amb la temporalitat del capitalisme. A la ZAD s'hi treballa moltíssim, però no a canvi d'un salari. I això ho canvia tot. Cal fer-se càrrec dels animals, les cultures, la quitxalla. Sempre s'està treballant per construir, ampliar i reparar els seus espais vitals.

També s'hi van construir edificis d'ús col·lectiu i instal·lacions lúdiques, com ara un far. Un far enmig dels camps, que es va erigir i que ara es manté amb molta cura: tot un luxe comunal!

A més, cada dia hi havia activitats polítiques i culturals. És el que el col·lectiu Mauvaise Troupe anomena *composició*, és a dir, dedicar temps a la vida compartida per tal que totes les sensibilitats hi tinguin cabuda. Entre d'altres, fent unes assemblees generals que poden durar fins a sis hores. Des de lluny, ens podríem veure temptades a esbossar un somriure. Tanmateix, quan una hi presència aquest tipus de moments, el que sent és més aviat admiració. Admiració per tota aquella energia invertida a idear una vida diferent.

No té res a veure amb la temporalitat del capitalisme. A la ZAD s'hi treballa moltíssim, però no a canvi d'un salari. I això ho canvia tot

Des del meu punt de vista, la manera com s'accepta i es viu la "pobresa" induïx una llibertat extraordinària. I és que les activistes limiten les seves necessitats, prioritzen la feina col·lectiva i aprenen a ser autònomes. Com a recompensa, hi guanyen en qualitat de vida; això ens remet a la vida a les comunitats precapitalistes o franciscanes, però sense el rerefons religiós.

S'hi menja molt bé, excepte quan hi manca la teca. A la gent li agrada cuinar de manera conjunta. Jo dormia en una caravana. A l'hivern, de vegades hi feia un fred glacial, però també hi havia racons que eren més càlids. El govern va fer veure que era un lloc perillós. Com a tot arreu, hi pot haver individus que generen problemes. Ara bé, a la ZAD s'hi ha desplegat tot un sistema de mediació: cada mes, dotze persones es designen per sorteig per exercir de mediadores.

És precisament aquesta acumulació d'experiències, solidaritats, moments compartits, que constitueix, en el fons, el bé més preuat de la ZAD. Es comença defensant una terra i, a poc a poc, el que es construeix col·lectivament acaba esdevenint tan important com aquesta terra. Realment, bastir solidaritats entre persones diferents és justament el que necessitem en l'actualitat.

Destruir-ho tot

Jo era a la Rolandière quan es va anunciar la desestimació del projecte d'aeroport. Tothom s'afanyava a veure les imatges d'aquesta decisió històrica sobre una pantalla d'ordinador minúscula. Vam fer una volta per la ZAD per donar les gràcies a les agricultores que havien participat en la lluita abans d'organitzar una gran festa de comiat.

Però l'Estat va promoure la divisió entre les zadistes. Evidentment, hi havia desacords interns sobre el futur del moviment: algunes estaven a favor de pactar amb l'Estat, i altres adoptaven una posició radical, un anarquisme pur que assumia el risc de la impotència. En lloc d'escollar la veu de la majoria o de perdre's en la disparitat d'opinions, es va optar per intentar trobar una posició intermèdia. Els debats segurament van ser feixucs; requerien temps. Ressorgia aquí la idea de *composició*. Però a l'Estat no li interessava aquesta experiència.

És una llàstima el que va passar durant la darrera setmana. Quanta contaminació, gas i fang per tot arreu!

La policia no només va arrasar amb tot; també ho va empastifar tot. Els lacrimògens van afectar fins i tot els animals

La policia no només va arrasar amb tot; també ho va empastifar tot. Els lacrimògens van afectar fins i tot els animals, que avui van donant voltes pel bosc, despistats. És com si l'Estat, que no havia pogut construir el seu aeroport, necessités com a mínim aconseguir destruir el bosc. De què té por, llavors, Emmanuel Macron, per reaccionar amb aquesta violència? La meua resposta és que avui, viure d'una altra manera, lliurement, una mica fora del sistema, constitueix una amenaça per al neoliberalisme.

I cal defensar aquests espais "fora del sistema". L'esquerra radical sovint enarbora la paraula resistència. Però resistir és admetre la derrota, i admetre que tenim davant nostre una força enorme, invencible. Jo prefereixo la idea de "defensa", que de fet és al si de l'experiència de la ZAD: la defensa emergeix quan es posseeix quelcom, quan es té alguna cosa preuada, estimada, que es té la intenció de cuidar. La ZAD no era una utopia, sinó una comunitat que funcionava des de feia deu anys. Això és el que el govern francès ha volgut destruir.

El que em va proposar l'Elisi

Aquest mateix govern s'havia posat en contacte amb mi l'octubre passat a través de Sylvain Fort, conseller del departament Discours et Mémoire d'Emmanuel Macron. Volia que anés al palau de l'Elisi a parlar del Maig del 68.

Em va escriure la seva col·laboradora. En aquest correu electrònic, s'associaven els esdeveniments del Maig del 68 als conceptes de *modernització*, *atzucac*

o fins i tot, arran d'aquests, a una possible *manca d'utopies* de cara al futur.

És el discurs clàssic d'acord amb el qual el Maig del 68 hauria esgotat i enterrat les darreres esperances revolucionàries. És aquesta falta d'alternatives la que hauria provocat la renúncia a l'ambició de canviar el món. El discurs que he tingut des de la meua posició d'historiadora, en canvi, s'ha dedicat a mostrar totes aquelles noves formes d'acció que van emergir gràcies al Maig del 68, de les quals són hereus moviments recents com el de Notre-Dame-des-Landes. No crec en la idea d'atzucac: per això vaig rebutjar la proposta de l'Elisi.

Tot seguit, vaig veure que el vostre president havia renunciat a pronunciar cap discurs amb motiu del cinquantenari. Crec que ha fet bé. Perquè apropiarse de l'herència de l'aixecament del Maig del 68 mentre envia tancs a Notre-Dame-des-Landes hauria estat el súmmum del que el Maig del 68 més temia: el cinisme homenatjador. ●

/ MERCÈ MORENO

pàgina oberta

Així (no) s'erradicarà (mai) la violència de gènere

Elena Duque Sánchez

Professora associada
de la Universitat de Barcelona

El 2017 s'ha caracteritzat per ser un any en què hi ha hagut un gran moviment col·lectiu contra la violència de gènere. Ha estat una temàtica molt present sobretot gràcies al ressò mediàtic de les actrius de Hollywood que van denunciar un productor per assetjament sexual. Ja sabem que no són les primeres a denunciar l'assetjament sexual a la seva feina, però sense dubte aquest fet s'ha anat unint a altres moviments com la campanya del *Me too*. A l'Estat espanyol hi ha hagut una gran mobilització social pel judici de San Fermín, que ha tingut un ampli ressò arreu. Aquesta és una molt bona notícia per a la millora de la societat i també per a les que ens dediquem a la lluita contra la violència de gènere des de la recerca científica, des de l'activisme social i des del dia a dia a les nostres vides.

De fet, les que ens dediquem als estudis de gènere -i principalment a la violència de gènere- des de la recerca universitària acostumem a reivindicar la imperant necessitat que els i les professionals que es relacionen amb casos de violència de gènere estiguin formats en aquesta temàtica. La realitat social ens mostra com aquests casos estan en mans de jutges i jutgesses sense sensibilitat pel tema, policies que no saben com atendre les víctimes, metges i metgesses que es limiten a les exploracions físiques, etc. Moltes vegades, les que treballem des de l'àmbit social donem per fet que aquesta manca de formació passa en "altres llocs", els passa a "aquesta gent no sensibilitzada" i no a les que ens

dediquem al món "social i educatiu". Però això és un gran error i sovint el mirall de la realitat ens torna una imatge absolutament diferent, per exemple a la universitat.

A la Universitat de Girona els i les estudiants d'Educació Social es troben amb l'inici d'una assignatura sobre violència familiar; una assignatura que va costar molt d'aconseguir, una optativa que els i les estudiants van demanar expressament fella. Si bé la llei de violència de gènere de 2004 de l'Estat espanyol diu que tots els professionals de l'educació han de rebre durant la seva formació inicial (és a dir, a la universitat) formació específica sobre violència de gènere, no hi ha cap universitat que ho compleixi. Així que com a molt els i les estudiants poden aconseguir una optativa o esperar el "miracle" que algun professor o professora de manera voluntària vulgui tractar el tema.

Aquests i aquestes estudiants van tenir sort, això creien, ja que la seva petició va ser acceptada. Les expectatives eren grans, algunes estudiants s'havien inscrit a l'assignatura perquè també volien fer el seu treball de fi de grau sobre aquest tema, altres havien fet pràctiques en aquest àmbit i s'havien trobat que els faltava formació, algunes més havien viscut la violència de gènere de molt a prop i s'havien trobat sense cap referència...

Aquell esperat primer dia de classe, un professor va entrar a l'aula i es va presentar dient: "Jo no va presentar dient: "Jo no tinc coneixements de violència de gènere però ho intentaré fer el millor possible". Què volia dir allò? Volia dir que els i les educadores socials havien de

fer una assignatura impartida per un professor que no en sabia del tema? Sí, però el Departament de Pedagogia ho permetia. I, en el cas que ens ocupa, volia dir que seguirien sense tenir coneixements sobre violència de gènere? Sí, però la Facultat d'Educació i Psicologia ho permetia. I, encara era més greu, volia dir que després treballarien amb víctimes de violència de gènere sense tenir-ne ni idea? Sí, però la universitat les acreditaria a fer-ho.

Aleshores, algunes persones, sobretot les que no treballen en cap universitat i no saben com funcionen les coses "a dins", es

preguntaven: però, les assignatures sobre violència de gènere a les universitats no les fan sempre les persones amb una trajectòria científica i professional en aquesta temàtica? Les que treballem a la universitat i coneixem el seu funcionament feudal sabem que això no és sempre així, perquè sabem que per sobre dels criteris pedagògics i de qualitat alguns departaments tenen altres interessos: amistats, favors, llocs per cobrir amb qui sigui i com sigui...

Les que treballem a la universitat coneixem bé les grans incoherències que es donen entre el

que el professorat predica i com després actua. Podem parlar, per exemple, d'un professor que investiga sobre "processos democràtics" que ensenya sobre "superació de desigualtats" que reivindica la "justícia" a les seves classes i al mateix temps obliga altres professors que no tenen contracte estable a treballar pels seus projectes i, si volen treballar en una altra cosa, els "nega la seva protecció" i els amenaça ensenyant-los que altres que no s'han sotmès a ell "han acabat fora". Aquest mateix professor pot ser que plagui a les seves publicacions i participa en l'assignació de places "a dit" del professorat i no per currículum. Evidentment, a aquest tipus de professorat no li importa que una assignatura de violència de gènere la imparteixi algú que no en sap, de violència de gènere. I, evidentment, amb el seu tarannà, és impossible que pugui ensenyar "democràcia" i "justícia".

Les que treballem a la universitat sabem que també tenim professorat a qui desagraden aquestes injustícies però que calla per por a represàlies. També sabem que tenim professorat que "no calla", que defensa i practica la coherència; professorat que, treballi o no la qüestió de gènere, vol que aquesta temàtica la imparteixin professors i professores especialitzades. Tenim fins i tot professorat feminista que trenca el silenci denunciant aquestes situacions, tot i que rep fortes represàlies -dins i fora la institució- per fer-ho. Però gràcies a aquestes persones valentes, gairebé diria que heroïnes, tenint en compte l'excepcional context feudal universitari, tenim la possibilitat de poder erradicar la violència de gènere. ●

/ TANIA VICEDO

“Tots els professionals de l'educació han de rebre formació específica sobre violència de gènere, però no hi ha cap universitat de l'Estat que ho compleixi”

Intervenció cultural amb segell de proximitat

Llibreria Los Oficios
Terrestres, al barri
del Terreno de Palma
/ MAR BELARDO
(L'AGUAIT)

Amb caràcter eminentment cooperatiu i impuls predominantment femení, aquests nous espais estan demostrant que la venda de llibres pot ser una eina per a transformar l'entorn

Esther Bermejo | @estherbm82

Obrint esclatxes en un context dominat pels rànquings de best-sellers i en què moltes llibreries s'han convertit en poc més que aparadors de les grans distribuïdores, un bon grapat d'iniciatives de nova factura han desafiat el tsunami digital apostant pel paper i per convertir la venda de llibres en una eina d'intervenció cultural i transformació social. De tarannàs diversos, comparteixen la vocació de proximitat, l'esperit crític i la voluntat d'esdevenir espais de trobada i d'intercanvi d'idees oberts al barri i connectats amb altres actors culturals i socials de l'entorn -físic o ideològic. A Barcelona, amb el suport de La Ciutat Invisible i inspirats per projectes nascuts fa pocs anys i ja consolidats -com la Llibreria Calders o No Llegiu-, semblava que el camí estava gairebé traçat, però la manca de referents propers tampoc no ha espantat les pioneres d'altres punts del territori.

"El que nosaltres volem és que el cicle de vida d'un llibre no s'acabi amb la

venda". Amb aquesta declaració d'intencions de la Carlota, una de les tres sòcies que ha posat en peu La Carbonera, es descriu l'actitud que mou totes aquestes iniciatives. Una inquietud per fer bullir d'activitat les llibreries, que no es limita a l'organització de clubs de lectura i presentacions de les novetats ni es conforma a quedar circumscrita al local. En aquest espai que va apujar la persiana al Poble-sec l'octubre passat, com un bolet entre tots els bars que s'han apropiat de cada pam del carrer Blai, s'hi experimenta amb nous formats, com l'*epic ring* de poesia que estan preparant. Serà al carrer i en col·laboració amb altres entitats, perquè les tres joves libretes estan decidides a reivindicar l'ús de l'espai públic per a la cultura i fer xarxa amb els agents de l'entorn.

L'arrelament al barri sembla un tret comú dels diferents projectes. Les sòcies cooperativistes de La Inexplicable, la Glòria i l'Anun, defineixen el seu establiment al carrer Galileu com una llibreria de »

» proximitat, i asseguren que al seu voltant i en els mesos que fa que van obrir ja s'ha forjat una comunitat fidel. “Algunes veïnes hi passen molta estona, de vegades, es disculpen i tot”, expliquen. Reconeixen que en el seu cas l'emplaçament ha estat clau per a l'èxit: “Davant el procés de gentrificació que patim, o cuidem nosaltres de la ciutat o ens la prenen, i la gent a Sants en té força consciència i aposta pel comerç de barri”. Com la seva clientela, elles també fugen dels formats macro i, de moment, reserven la seva presència a esdeveniments com la Fira Literal o la Primavera Cooperativa, així com a col·lar-se a les escoles.

Nous models per a noves demandes
Tant les propietàries de La Carbonera com les de La Inexplicable coincideixen a assenyalar que tocava fer les llibreries d'una manera diferent i que amb les seves cooperatives han donat resposta a una necessitat que no estava coberta als barris on s'han establert. Les sant-senques intuïen que “faltava una llibreria que complementés La Ciutat invisible”, tant per ampliar la tipologia d'obres com per arribar a un altre perfil de públic. La Carlota, per la seva banda, assegura que no és que fes falta una llibreria alternativa al Poble-sec, sinó que era necessària “una llibreria a seques” perquè no hi havia cap establiment dedicat exclusivament a la venda de llibres, malgrat l'existència d'una demanda que han constatat, sobretot de literatura infantil i juvenil. De fet, a tots dos espais les obres destinades als públics més joves han acabat adquirint un protagonisme inesperat. A La Carbonera, fins i tot, han convidat la canalla del veïnat a ajudar-les a escollir quins títols havien d'incloure en la seva oferta. Això sí, tant les llibreteres de Sants com les del Poble-sec asseguren que a la secció infantil el seu sedàs no permet l'entrada dels estereotips de gènere.

Ben a prop de La Carbonera, al carrer Tapioles, tres amigues van apostar per engegar, l'abril de 2017, un altre espai de trobada i transformador al voltant de la cultura. La Raposa, però, tal com explica la Natàlia, no va néixer tant per donar resposta a les necessitats detectades en l'entorn sinó més aviat a les de les mateixes sòcies. “Dues de nosaltres tenim canalla, i les tres som veganes, feministes i *bollerres*”, explica. I afegeix que, de la voluntat de trobar un espai on sentir-se a gust d'acord amb les seves necessitats i inquietuds i de la fortuna que quedés lliure un local amb doble llicència, va sorgir aquesta llibreria feminista i barvegà. El component reivindicatiu té molt de pes en el projecte i la Natàlia veu en l'auge d'aquest tipus d'iniciatives la manifestació que “alguna cosa està bullint en la societat” i que “les dones i les persones trans estan creant els seus espais i apoderant-se”. De fet, elles només venen obres que respectin el feminisme

A La Carbonera han convidat la canalla del veïnat a ajudar-les a escollir quins títols havien d'incloure en la seva oferta

i l'antiespecisme, i les activitats que acullen -que van des de recitals de poesia fins a projeccions de documentals, passant per tallers de compreses de roba-, a més de respectar aquests criteris, han d'estar impulsades per dones o persones trans.

Visibilització de les escriptores

Mentre que la selecció de llibres de La Raposa té com a eix vertebrador el feminisme, les de La Inexplicable i La Carbonera inclouen una gran diversitat de gèneres i temes. “Som una llibreria de barri i tenim el que les veïnes volen, tot i que se'ns noten les nostres idees”, reconeix la Carlota. El cert és que, tant a les seves prestatgeries com a les que gestionen la Glòria i l'Anun a Sants, hi ha una inusual presència femenina i feminista que, com elles testimonien cada dia, crida l'atenció a les visitants. “Ho portem tot sota demanda, però sabem el que volem tenir i el que no”, admet la Glòria, que assegura que la visibilització de les dones i la coherència en la selecció és un dels fets diferencials que més valora la clientela. “Crèiem que

haviem de compensar el greuge amb les escriptores i, de vegades, ens hem sorprès adonant-nos que no teníem cap obra d'autoria masculina a l'expositor”, recorden entre riures.

Per a qui la perspectiva feminista i crítica és fonamental és per a la Manuela i la Lola, al capdavant de l'espai de llibres de Los Oficios Terrestres, una singular perruqueria-llibreria al barri del Terreno de Palma. Indagar en els orígens del projecte obliga a resseguir la història del local, que fins al 2010 va ser una perruqueria de barri regentada per un poeta. L'anterior propietari va ser qui va decidir crear-hi una petita llibreria perquè les clientes poguessin esperar entre versos el seu canvi de *look*. Quan es va jubilar, la Lola i una amiga vinculada a l'editorial Traficantes de Sueños van pensar que era una pena que aquell local tanqués i van decidir quedar-se'l. Amb ell, van heretar un selecte fons especialitzat en poesia, que inclou edicions descatalogades, antologies o autoedicions, i que van optar per ampliar amb narratiua, assaig polític, filosofia o novel·la gràfi-

A les seves prestatgeries hi ha una inusual presència femenina i feminista que crida l'atenció a les visitants

ca, entre d'altres. L'ànima feminista la va posar la darrera incorporació al projecte, la Lola, i ha impregnat no només l'oferta literària, sinó també la programació cultural. Perquè Los Oficios Terrestres no es conforma a vendre llibres i tallar cabells, també organitza tota mena d'activitats, tant de portes endins com fora de l'espai i en col·laboració amb altres entitats, com la Setmana de les Visibilitats Lèsbiques que impulsen des de fa quatre anys.

El peatge d'anar a contracorrent

La línia ideològica del projecte és ben marcada, però a la llibreria no hi estan vetats els títols de les grans distribuïdores editorials, malgrat que aquestes, diu la Lola, tracten pitjor a qui no vol vendre totes les seves novetats. No són les úniques que es mostren crítiques en aquest sentit. “Les distribuïdores et condicionen si et deixes, però elles t'intenten col·locar el que tenen i quan estàs començant et generen inseguretat”, reconeix des de Sants la Glòria. Les llibreteres de Palma destaquen la importància del suport que van

Llibreria i tenda associativa La Repartidora, al barri de Benimaclet de València
/ LLUÍS LLORENS

Llibreria feminista
i bar vegà La Raposa,
al barri del Poble-sec
de Barcelona
/ VÍCTOR SERRI

rebre per part de Traficantes de Sueños, Virus o Acal per iniciar la seva aventura, per exemple, deixant-los obres seves en dipòsit. No són les úniques, però, que valoren el paper de les distribuïdores alternatives en la fase de construcció del projecte.

Aquest és el cas de La Repartidora, a València, una llibreria i tenda associativa de la qual acaben d'agafar les regnes tres joves que fins ara només hi col·laboraven. Els antics propietaris han hagut de deixar el negoci i ara elles han apostat per ampliar-ne els horaris d'obertura i fer de la feina de llibreteres el seu *modus vivendi*, explica el Jordi. Volen que el

local esdevingui un espai social i cultural on generar pensament crític i que pugui servir de nexa per als moviments socials. Asseguren que a la ciutat hi ha un buit de llibre polític i esperen omplir-lo inspirant-se en referents com La Ciutat Invisible, tot i que als seus prestatges hi conviuen gèneres diversos. El Jordi reconeix que l'emplaçament, a l'actiu barri de Benimaclet, no podia ser més idoni: "No hauria funcionat en un altre lloc, aquí hi ha molt teixit associatiu i la gent està més polititzada". El projecte és tan incipient que, tot i que volen ser una cooperativa, encara no s'hi han constituït, i és possible que, com fa La Raposa, optin per la forma jurídica que combina sòcies treballadores i de serveis.

Com en la resta de casos, el Jordi subratlla la importància de vincular-se a col·lectius i empreses de l'economia social o amb plantejament similars, així com la necessitat d'estar presents en espais de visibilització del pensament crític. Si a Barcelona les llibreteres han escollit les trobades cooperatives o d'associacions del barri -com la Fira Literal-, les valencianes han estat presents, entre d'altres, a la Fira Feminista i a la Fira Alternativa de València.

En qualsevol cas, totes elles deixen clar que el suport mutu entre projectes transformadors ha estat clau per tirar endavant unes iniciatives que no s'han deixat intimidar per qui porta anys proclamant la mort del llibre en paper. ●

Les impulsores de La Repartidora volen que el local esdevingui un espai social i cultural on generar pensament crític

Veus de dones al país dels aiatol·làs

La legislació a l'Iran estableix una discriminació envers les dones que afecta tant la seva esfera privada com la seva vida pública

Marc Morató | @La_Directa
Teheran

Una onada de protestes s'estengué per tota la geografia de l'Iran durant els passats mesos de desembre i gener. A les capitals provincials, les demandes eren principalment econòmiques -el país es troba en situació crítica degut, en part, a les sancions impulsades pels Estats Units- i contra el president, Hassan Rohani. Però a Teheran, les manifestacions foren encapçalades per l'estudiantat universitari, especialment per dones, que reivindicaven no només millores salarials sinó també l'abolició de les lleis que les discriminen. Des de 1979, el país persa té un estat confessionalment islàmic, el líder del qual pertany al col·lectiu dels aiatol·làs, del clergat musulmà xiïta.

Anteriorment, el règim del xa Reza Pahlavi, aliat estratègic dels Estats Units, en la seva voluntat d'acostar-se al model occidental, havia propugnat reformes socials que, entre moltes altres coses, prohibien a les dones l'ús del xador (el vestit tradicional que només deixa al descobert la cara), imposant un cànon de vestimenta europeu que tingué un impacte relatiu més enllà de Teheran, la capital del país. Odiat tant des de l'esquerra política com des de la dreta, el xa hagué de deixar pas a una àmplia coalició revolucionària. Durant les mobilitzacions polítiques dels primers anys, les dones tingueren un paper destacat, fos quin fos el seu perfil dins l'espectre polític; un paper que, si bé secundari, avui dia encara tenen les militants progovernamentals a les manifestacions. Però la guerra amb l'Iraq (1980-88) consolidà en el poder l'aiatol·là Khomeini, que perseguí l'oposició d'esquerra i propugnà unes reformes legals que havien d'universalitzar l'estil de vida islàmic.

La via d'intrusió estatal sobre les dones més coneguda és l'obligació de cobrir-se el cap amb un mocador. Aquesta mesura pot comportar detenció i multa a qui la desobeeixi. Tot i que a l'Iran el vestit tradicional és el xador, l'Estat no el pogué imposar com a obligatori a tota la població, de manera que avui només les més conservadores, titllades de xadoris, el porten; moltes dones duen sovint mocadors de colors que amaguen ben poc els cabells. Si bé no és el perjudici més greu que pateixen les dones, el conflicte per la vestimenta tendeix a destacar-se en les discussions polítiques.

Discriminació laboral

A diferència de l'Aràbia Saudita, on els ingressos del petroli han permès al mercat laboral prescindir de la mà

d'obra femenina, a l'Iran, ni el govern islàmic ni el teixit empresarial han limitat l'accés de la dona al món del treball remunerat. Però si bé hi ha feines on es considera que les dones tenen les mateixes oportunitats que els homes (com en el camp de l'educació), en general les dones entrevistades per a aquest reportatge consideren que en la majoria de feines ho tenen més complicat. I les mateixes dades oficials del govern els donen la raó: el primer trimestre de 2017, un 10,8% dels homes es trobaven a l'atur, mentre que en les dones la xifra pujava fins a un 20,1% (segons altres enquestes no oficials esdevindria un 38,6%).

"Els caps d'empresa no confien mai en una dona per a ocupar una posició de responsabilitat", assegura una dissenyadora industrial de Teheran, que com la resta d'entrevistades prefereix que el seu nom no consti. Per la seva banda, una dibuixant de la comunitat lakk (emparentada amb el poble kurd i el lor i present sobretot

---

A les capitals provincials, les demandes eren principalment econòmiques i contra Hassan Rohani

A Teheran, les manifestacions foren encapçalades per l'estudiantat universitari, especialment per dones

a l'oest de l'Iran) assenyala que “quan les condicions de feina són precàries, un home pot queixar-se davant els seus superiors. Les dones, en canvi, són sempre víctimes d'explotació laboral, ja que no se les escolta quan volen reivindicar un sou més just. Les que en surten més mal parades són les divorciades, ja que no compten amb un pare o un marit que defensin els seus interessos davant del cap”.

Per a una advocada de Sari -al nord del país, prop del mar Caspi-, “el problema és la concepció cultural patriarcal segons la qual ells són els que manen en la família pel fet de portar els ingressos a casa. I aquesta és una actitud que trobem tant en treballadors de classe baixa com en universitaris”. Un fet que provoca que bona part de les joves universitàries decideixin orientar primer la seva vida laboral, posposant la formació d'una família: mentre que al món rural les noies es casen entre els 16 i els 18 anys, a les ciutats, els enllaços es produeixen quasi deu anys més tard.

Segregació des de la infància

El matrimoni apareix com un element crucial en la vida de la dona iraniana. Tanmateix, ambdós sexes viuen segregats, en un desconeixement que ve fomentat des de la infància, amb un sistema educatiu no mixt; també a les mesquites les dones tenen el seu propi espai per resar i al transport públic hi ha vagons segregats. No és fins que arriben a la universitat, amb 18 anys, que noies i noies comencen a compartir espais comuns. Però segueix estant socialment mal vist, especialment a les petites ciutats i pobles, que les noies tinguin parella, ja que això complica les seves possibilitats d'obtenir un bon casament. La bona reputació és fonamental.

En un matrimoni tradicional, els pares de les parelles tenen un paper fonamental, tant en la negociació del candidat com en la del mehrieh -un dot que el nuvi es compromet a pagar en qualsevol moment del matrimoni que la núvia li ho demani. Entorn del preu del mehrieh existeix un fort debat social, ja que el seu impagament per part del marit pot comportar-li penes de presó.

A Teheran, són cada vegada més habituals els “matrimonis blancs”, és a dir, parelles que se'n van a viure juntes sense haver-se de casar, però a les províncies el matrimoni concertat encara és una realitat. Tal com afirma la dibuixant lakk: “No em plantejo demanar el mehrieh

a no ser que els meus pares m'obliguin a casar-me, llavors penso exigir-ne un de molt elevat”. En aquest sentit, unes advocades de Teheran afirmen que “atès que la llei només dona la potestat del divorci a l'home, la muller necessita el mehrieh com a mesura de pressió”.

Estudis no oficials han provat que el mehrieh genera una gran ansietat en els marits i, a la vegada, que en províncies més tradicionals on el divorci està molt mal vist, les taxes de suïcidis femenins són molt elevades.

És la desigualtat davant la llei, no pas prohibicions com la d'accedir a estadis de futbol o la imposició de dur el mocador, el que més mal fa a les dones del país. Per exemple, per a gestions que van des de coses com viatjar a l'estranger fins a comprar-se una casa, cal que el pare o el marit de la interessada donin el seu vistiplau. I una de les lleis més polèmiques és la que especifica que si s'assassina un home, cal pagar una indemnització a la família de la víctima el doble de gran que si la morta fos una dona; una norma que es justifica per la presumpció que és l'home qui porta els diners a casa i que la seva pèrdua suposa un major trasbals familiar. Aquestes lleis tindrien la seva arrel en la tradició jurídica islàmica, però moltes de les entrevistades repliquen que el problema no és l'islam sinó alguns dels seus representants. Com assegura una artista de la capital, “aquestes lleis podien funcionar en la societat medieval aràbiga, però no a l'Iran modern”.

Donada aquesta situació, una sociòloga de Kerman -a l'est del país- apunta que “el millor que poden fer les dones és emigrar a l'estranger”; un punt de vista que, encara que sigui només respecte als estudis, comparteixen pràcticament totes les entrevistades. Assenyalen que el país ha anat millorant amb els anys, però no es posen d'acord sobre quina mena de societat esdevindrà, davant la pregunta de si veuen factible una dona a la presidència del país; encara que legalment sigui possible, ho contempen com un fet llunyà que abans requeriria molts altres canvis. No els falten motius per creure-ho així: a les darreres eleccions presidencials, 137 candidates foren rebutjades per l'òrgan censor dels comicis.

Però les dones iranianes segueixen trobant vies per fer sentir la seva veu. Recentment, els col·lectius feministes han popularitzat el *chaharxambe sefid* (dimecres blanc), durant el qual algunes dones s'enfilen en un dels monuments amb més pes simbòlic del país, a la plaça Enghelab (revolució), i es treuen el mocador. No

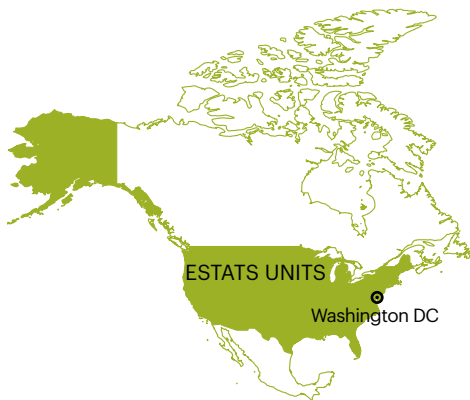

Les dones són sempre
víctimes d'explotació
laboral, ja que no
s'escolten les seves
reivindicacions
salarials

És la desigualtat
davant la llei, no
pas la imposició del
mocador, el que
més mal fa a les
dones del país

estan exemptes de crítiques, com la d'una estudiant de teologia àzeri -minoria turca-, qui critica: “L'objectiu d'aquestes noies és senzillament aconseguir un visat europeu de refugiada política”. En qualsevol cas, no sembla una causa perduda, la pressió de les dones per poder entrar als estadis de futbol ja ha aconseguit un espai al debat públic. Si el triomf d'aquestes reivindicacions socials obrirà la porta a reformes legals, és quelcom que està per veure. ●

L'asil polític, un delictes als Estats Units

L'administració Trump crea el caos a la frontera a través d'una normativa de tolerància zero que criminalitza les sol·licitants de refugi

Diana Gener | @Dianagener
Nova York

Mentre la política de tolerància zero propugnada pel fiscal general dels Estats Units, Jeff Sessions, separava famílies a la frontera sud i feia saltar totes les alarmes, una dona a Nova York s'atrinxerava en una església. Debora Barrios viu des del passat 4 de juny en un temple del barri Upper East Side de Manhattan per evitar ser separada dels seus dos fills, el Kener, de deu anys, i la Berenice, de dos.

Barrios va néixer a Guatemala i va arribar als Estats Units l'any 2005. Des de llavors, viu i treballa a Nova York, on compagina dues feines i fa de voluntària. No té cap antecedent criminal, però un dia de 2011, quan conduïa el seu cotxe, un agent de trànsit la va aturar. Li va posar una multa per una infracció que segons ella no va cometre i quan el policia va introduir les seves dades al sistema, li va anunciar que tenia una ordre de deportació pendent.

Aquesta falta li va costar a Barrios caure en el radar d'immigració. Fins llavors no havia estat una persona prioritària per a ser deportada i acudia regularment a les seves cites amb l'Agència d'Immigració i Control d'Aduanes (ICE, en les seves sigles en anglès). El passat 18 de maig, un jutge va decidir que havia d'abandonar el país.

"No vull ser una altra mare que ha de separar-se dels seus fills", assegura Barrios contenint el plor. Les seves dues criatures són ciutadanes estatunidenques. "Ara entenc el que senten les mares a la frontera quan són separades dels seus fills", afirma. I prossegueix: "Però és important que se sàpiga que aquestes tragèdies també passen a Nova York i a altres ciutats del país".

Casos com el seu se succeeixen des que Trump va arribar a la Casa Blanca i va començar a signar una sèrie d'ordres executives que obren la veda a la persecució de qualsevol persona indocumentada. Un canvi respecte a l'administració Obama, que sobretot expulsava persones amb antecedents penals. Això no vol dir que ja llavors es donessin casos de separació familiar.

Canvi de paradigma

Però l'administració Trump ha anat més enllà. El mes d'abril, el fiscal general Jeff Sessions va presentar la seva política de tolerància zero i, amb ella, l'ordre de processar criminalment qualsevol persona que travessés la frontera sense documents, fins i tot en els casos de

sol·licitants d'asil polític. Anteriorment, les persones que demanaven asil seguien un procés administratiu.

L'entrada de persones migrades en cerca d'asil als Estats Units ha anat en augment els darrers anys a causa de la violència i la pobresa als països de l'Amèrica Central. L'asil és un dret reconegut per la Convenció dels Refugiats de les Nacions Unides.

Amb la nova política, i com que les menors no poden ser processades criminalment, l'administració de Trump va optar per separar els infants de les seves famílies malgrat no tenir cap estratègia per a la reunificació, la qual cosa ha generat una gran confusió. Des del maig, més de 2.300 menors han estat separades de les seves famílies enmig de la indignació de l'opinió pública, el partit demòcrata i bona part del partit republicà.

Aquestes menors es troben sota la tutela del Departament de Salut i Serveis a les Persones mitjançant l'Oficina de Refugiats i Reassentament, que s'ha encarre-

gat de distribuir-los en centres de detenció de menors, ja en funcionament per acollir menors no acompanyades.

Marxa enrere parcial

La difusió d'imatges de canalla en gàbies, la filtració d'àudios d'infants entre plors, i les visites de periodistes i senadors demòcrates, van disparar la pressió sobre l'administració de Trump, fins i tot des de les files del mateix partit. En resposta, el president va signar una ordre executiva per aturar la separació de famílies, però no la criminalització de les sol·licitants d'asil.

"Seguirem tenint fronteres dures però no separarem famílies", va dir Trump mentre signava l'ordre. L'objectiu de la seva administració és desanimar les persones de migrar als Estats Units.

D'aquesta manera, ara les famílies seran processades per un delictes criminal i empresonades juntes sense que es determini un temps màxim. I aquí rau un dels problemes de l'ordre executiva de Trump: contradu el que es coneix com l'acord Flores, una resolució de l'any 1997 d'una jutgessa federal de Califòrnia que no permet que les menors estiguin en detenció més de vint dies, encara que estiguin acompanyades de les seves famílies.

"Els pares seguiran sent processats i tancats en un centre de detenció i els nens no poden estar en presons", assegura Nia Rucker, advocada i directora regional de l'organització American Civil Liberties Association (ACLU) a Nou Mèxic. És una de les persones que ha estat assessorant des de la frontera a mares i pares separats de les seves criatures.

Estratègia política

Maru Mora és una migrada *sense papers*, activista de les organitzacions Northwest Detention Center Resistance i Mijente a Washington, i s'enfronta a un cas de deportació en tràmit. Ella creu que no n'hi ha prou amb reclamar la reunificació familiar: "L'objectiu ha de ser posar fi a la criminalització d'aquelles qui entren i d'aquelles qui ja som aquí; hem d'exigir l'abolició de l'ICE".

Mentre la frontera estava desbordada per la nova normativa de Sessions, el Congrés va posposar la decisió sobre una llei d'immigració que podria atorgar la ciutadania a les *dreamers* -joves que van ser portades de petites

Jeff Sessions va presentar l'ordre de processar criminalment qualsevol persona que travessés la frontera sense documents

L'objectiu de l'administració de Donald Trump és desanimar les persones de migrar als Estats Units

Acció amb bicicletes
contra les deporta-
cions de migrants
als Estats Units
/ DIANA GENER

per les seves famílies- després que Trump els retirés la protecció temporal que Obama els havia garantit. A canvi d'aquesta concessió, Trump obtindria els 25 bilions de dòlars que necessita per a la construcció d'un mur fronterer i més pressupost per a la policia d'immigració.

Mora creu que un dels objectius de la separació de famílies era pressionar el Congrés per fer passar la seva proposta però "no s'esperaven la reacció de la gent [...]. Al final van sentir molta pressió pública i van optar per fer aquesta ordre executiva, que avança el que ja volien fer al Congrés". I continua: "Ho utilitzen com una arma d'intercanvi per aconseguir els seus propòsits, i està clar que un d'aquests és augmentar els centres de detenció i el sistema de presons".

Moltes famílies encara no saben on són els seus infants. Altres han estat deportades i les seves filles encara són als Estats Units. Mora està ajudant diverses mares tancades en un centre de detenció de Califòrnia a reconnectar amb les seves criatures.

Per la seva banda, l'advocada Rucker explica que està en contacte amb dos pares que volien ser deportats però que no volien marxar sense els seus fills i no sabien com trobar-los. "Un d'aquests pares es queixava que els estan fent tortura psicològica", explica. "No hi ha cap

procediment oficial establert, es depèn d'organitzacions i persones individuals que intenten compartir informació per localitzar les persones en diferents centres de detenció", explica Mora.

Persecució de les que alcen la veu

Els atacs a la comunitat migrada han crescut des que Trump és president. El pare Juan Carlos Ruiz és membre de New Sanctuary Coalition, una organització sense ànim de lucre que ajuda persones migrades, per exemple a omplir una sol·licitud d'asil polític. La seva organització està ajudant Debora Barrios en el seu procés. Segons Ruiz: "Estem veient un atac constant contra les persones que tracten de denunciar allò que passa", i afegeix que la seva organització ha estat sota la vigilància constant del govern federal. El director de l'organització, Ravi Ragbir, té un procés de deportació en tràmit i el cofundador de l'organització, Jean Montrevil, va ser deportat a Haití a principis d'any.

Maru Mora també està sent perseguida. Precisament, Mora va demanar informació pública sobre les raons per les quals la volien deportar. Finalment, va descobrir que era pel seu activisme en contra de l'agència ICE i la seva lluita en favor de la gent llatina. ●

Moltes famílies encara no saben on són els seus infants. Altres han estat deportades i les seves filles encara són als Estats Units

"No hi ha cap procediment oficial establert, es depèn d'organitzacions i persones individuals", explica l'activista Mora

ATIIAR L'ODI PER GESTIONAR EL PODER

El nou ministre de l'Interior italià, el xenòfob Matteo Salvini, és la figura més popular de l'executiu de coalició entre la Lliga i el Moviment 5 Estrelles

L'anàlisi d'Alba Sidera | @albasidera
Periodista

Li ha calgut ben poc temps, a Matteo Salvini, per fer-se amo del govern d'Itàlia. El primer mes de l'executiu de coalició populista i d'extrema dreta ha estat una propaganda constant del líder de la Lliga a costa de la pell de les altres, les últimes, les excloses. Des de la decisió de tancar els ports a les ONG fins al cens ètnic de les persones gitanes: totes les notícies que han vingut d'Itàlia han tingut com a protagonista el xenòfob Salvini.

Ell és qui mana a cop d'insult masclista, qui gestiona els tempos, qui pren la iniciativa, qui marca els temes que seran d'actualitat. El viceprimer ministre i ministre de l'Interior lidera tots els sondejos de popularitat i, si ara es tornés a les urnes, arrasaria. A les eleccions del 4 de març va obtenir un 17,4% dels vots, enfront del 32% dels seus socis de govern, el Moviment 5 Estrelles (M5E). Però Salvini ha sabut aprofitar com ningú el megàfon del poder per autopromocionar-se.

Poc importa que a Itàlia les arribades de migrants hagin disminuït més d'un 70% el 2018 degut al vergonyós pacte del govern precedent amb Líbia, que les reté al país nord-africà en presons inhumanes finançades per la Unió Europea. Salvini ha aconseguit que el seu mantra preferit -"Hem de parar la invasió"- sigui compartit per una majoria d'italianes, que aproven, segons les enquestes, la seva gestió de les refugiades.

L'M5E li segueix la corda: el pacte amb la Lliga va tenir un suport amplíssim de la base grillina i comparteixen les mateixes dinàmiques populistes de dretes. No en va, van acordar un programa de govern que consisteix en més mà dura contra la immigració, menys impostos per a la gent rica i retòrica euroescèptica confusa i, a la pràctica, buida. Per l'M5E, Salvini és un problema no pas perquè de cop s'hagin adonat que és un racista filofeixista -sabien amb qui pactaven- sinó perquè

El Moviment 5 Estrelles no ha posat pegues a tenir a l'executiu ministres amb afinitats neonazis

els ha eclipsat: a Itàlia es té la sensació d'estar sota un govern de la Lliga.

A l'M5E li ha sortit malament la jugada. Com que l'M5E i la Lliga no podien dividir-se el càrrec de primer ministre, van enginyar-se compartir el càrrec de viceprimers ministres i posar al lloc de *premier* una figura de cera, l'irrellevant Giuseppe Conte.

L'altre viceprimer ministre, el que ha quedat en segon pla, és el grillino Luigi Di Maio, l'escollit de Beppe Grillo. Di Maio, fill d'un exponent local del Moviment Social Italià, ha dit que "l'M5E ha superat els esquemes de dreta i esquerra, i, per tant, pot donar cabuda als valors de Democràcia Cristiana, d'Enrico Berlinguer -referent del comunisme- i de Giorgio Almirante -referent del feixisme".

Probablement per això l'M5E no ha posat pegues a tenir a l'executiu ministres amb afinitats neonazis. Com el d'Agricoltura, Gianmarco Centinaio, de la Lliga, conegut pel seu caràcter agressiu i impulsiu. Mentre era tinent d'alcalde de Pavia va participar en manifestacions neonazis i va celebrar efusivament la pallissa de Forza Nuova a un grup de joves d'esquerres.

En un govern on només hi ha 11 dones entre els 63 càrrecs de ministres, viceministres i sotssecretaris, també es mereix una menció especial Lorenzo Fontana,

ministre de la Família i mà dreta de Salvini. Fontana, de només 38 anys, està obsessionat a "lluitar contra la ideologia de gènere", és contrari al dret a l'avortament i als drets de les dones en general, i vol "dissuadir" les italianes d'avortar. Defineix la família com "la unió sagrada entre un home i una dona" i, segons ell, "les famílies homosexuals a Itàlia no existeixen". Fontana ha escrit un llibre amb prefaci de Salvini on s'explica que per culpa de "la invasió d'immigrants" s'està produint una "substitució ètnica" que fa que "els italians estiguin en perill d'extinció".

Els efectes més preocupants de l'auto-definit govern del canvi l'estan vivint les migrants. El govern no només ha declarat la guerra a les ONG, sinó que ha ordenat a la Guàrdia de Costes que deixi de patricular a prop de les costes de Líbia -on hi ha la majoria de naufragis- i ho faci a prop de les d'Itàlia. Això comportarà un augment de les morts al mar que, a més, ningú no veurà.

I ja hi ha hagut tres casos denunciats d'agressions racistes amb arma d'aire comprimit contra persones negres. Com Daby, refugiat de Mali que va venir a Itàlia fa dos anys fugint de la guerra i que fa pocs dies va ser perseguit amb cotxe per tres joves italians que li van disparar trets mentre cridaven "Salvini! Salvini!". "Des que hi ha el nou govern ha crescut molt la tensió i el racisme i tenim por", va explicar. Por de ser negre en un país on el polític que més mana és un racista confès que ha aconseguit el poder atiant l'odi contra el diferent.

Hi ha hagut poques desercions públiques dins les files grillines. Una és la de la regidora de Rivoli Carlotta Trevisan. Activista LGBTI, va ser de la minoria que va votar en contra d'aliar-se amb la ultradreta. "He plegat pel meu avi partisà, que havia deixat de parlar-me", va explicar, després de denunciar la complicitat de l'M5E amb la política racista del govern. ●

Brodats
de mare-selva de
William Morris

William Morris i el plaer del treball

El dissenyador britànic pretenia acostar la cultura a les classes populars a través d'objectes amb una bellesa funcional

Àngela Cantador | @angelacntdor

El treball com una font de plaer i realització: aquesta era la gran utopia de William Morris, l'empresari romàntic i marxista més polifacètic de l'Anglaterra victoriana: artesà, dissenyador industrial, poeta, activista polític, arquitecte i assagista. Seguidor del pensament marxista, Morris defensava que la vida podia adquirir significat a través del treball creatiu. Fundador de la Federació Socialdemòcrata i de la Lliga Socialista, Morris va expressar des d'un principi un rebuig i adversitat contra les formes modernes de producció de masses, és a dir, contra el treball mecanitzat de la fàbrica i els objectes resultants, al·legant la falta de dignitat d'aquest tipus de vida laboral.

En plena Revolució Industrial, Morris assisteix al naixement de la societat de consum i detecta que els objectes artesans destinats a un ús comencen a esdevenir objectes per al consum i, en conseqüència, a convertir-se en mercaderies. Igualment, presència l'abús desmesurat contra el proletariat, que presta la seva força de treball a canvi d'una part efímera de la riquesa creada. Enfront d'aquesta situació, Morris clama la necessitat de recuperar la manufactura artesanal amb l'esperança que el sentiment creatiu i racional que comporta el procés de fabricació d'un objecte fet a mà ajudi no només a millorar la qualitat de vida del treballador, sinó que hi aportï un sentit fonamental: el del plaer.

Com a resposta, sorgeix Arts & Crafts (Arts i Oficis), el moviment artístic que Morris crea en fundar el 1861 la companyia Morris, Marshall, Faulkner & Co, destinada a la fabricació d'estrils quotidians sota la faceta d'arts decoratives. El que es pretén és apropar la cultura al proletariat mitjançant objectes amb una bellesa funcional situats a l'entorn més proper: la llar. Proposa dotar-la d'utensilis senzills però de qualitat, amb una perdurabilitat i que prestin un servei; alhora, exigeix que siguin productes manufacturats, amb un disseny pensat i únic.

L'obra medieval com un art comunitari

Com explica a *Treball i comunisme*, Morris desenvolupa un interès pel món medieval coincidint amb una època de renovació. La historiografia deixa enrere els mites d'aquest període i de la seva societat i comença a referir-s'hi com una comunitat real d'éssers humans orgànica i precapitalista amb uns valors i unes arts pròpies. El dissenyador, que veu les obres de l'antiguitat com una font de saviesa i instrucció en tant que es revelen com un testimoni de l'evolució de les idees de la humanitat, abraça l'art de l'edat mitjana pel seu esperit comunitari. Un esperit que s'amaga, per exemple, darrere la construcció »

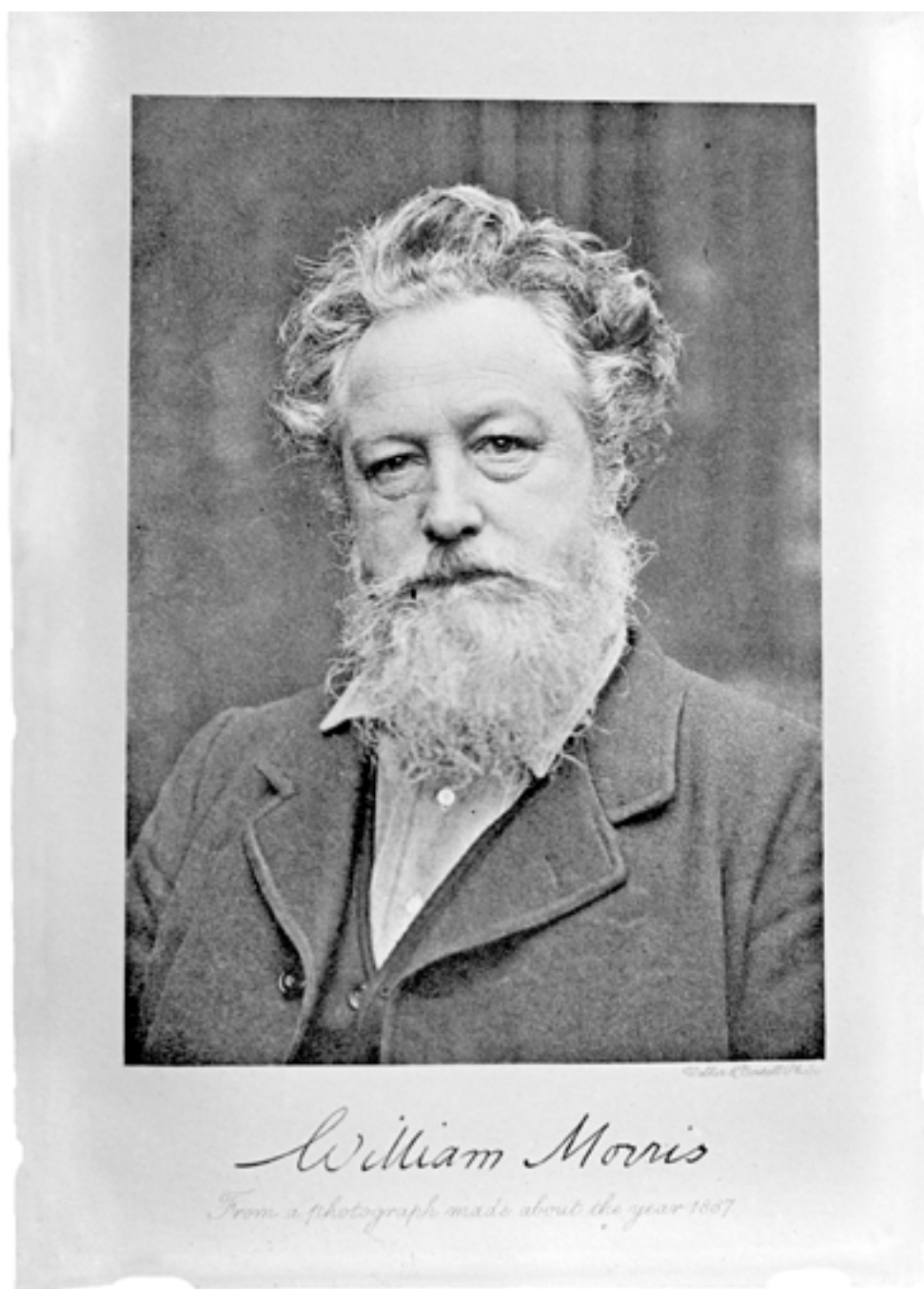
» dels grans edificis públics com les catedrals; espais que, aixecats mitjançant la feina conjunta de diversos gremis d'artesans, no només reflecteixen la unió de la comunitat, sinó que estan al seu servei.

La idealització de l'edat mitjana s'explica pel rebuig cap a la jerarquització de l'art que Morris professa des d'un inici. Aquest constata que, a partir del Renaixement, l'eclosió dels museus comporta de retruc l'aparició de la noció d'*obra d'art*. En conseqüència, es produeix una divisió de l'art entre aquelles anomenades arts intel·lectuals (pensades per a la fruïció de l'intel·lecte) i les arts decoratives (destinades a servir el cos). Per Morris, aquesta divisió significa el trencament de "l'esperit comunitari de l'art", en tant que constitueix una elitització de la cultura així com un intent d'apropiació d'aquesta per part de les classes dominants. Igualment, l'artista no considera que les arts decoratives siguin arts menors, ja que són fruit d'un treball laboriós i pensat.

Seguint amb la seva línia de pensament marxista, Morris concep l'obra artesanal com un engranatge cultural capaç de posar fi a la desigualtat social. L'artesania medieval és una art que no només requereix creativitat, sinó que també aporta independència en contrast amb la impersonalitat de la producció mecanitzada moderna. L'acte de crear respon a una necessitat d'ús comunitari i no pas a la lògica de mercat; dit d'una altra manera, es tracta d'un procés de producció convivençial i no pas industrial, en tant que respon a satisfer unes necessitats bàsiques i no a un procés de fabricació en massa on l'aspiració màxima és l'ingrés d'un benefici. Aquesta no diferenciació de les arts Morris la troba, com s'avançava, en l'edat mitjana: per una banda, defensa que el procés de creació de l'obra artesana produeix satisfacció perquè no és un treball monòton i requereix la creativitat de l'intel·lecte; per altra banda, també hi ha un gaudiment estètic provocat per l'ús de materials nobles i per l'exclusivitat de cada peça. Rajoles fetes a mà, vidrieres, mobles de fusta, papers pintats, tapissos amb motius vegetals, edició i impressió de llibres. El repertori de creació de Morris és ben extens, però la lògica funcional i estètica és present en tots i cadascun d'aquests objectes: no n'hi ha cap que no sigui bell i/o útil.

És aquest un altre punt rellevant per l'artista. Morris considera que els béns útils són aquells realment necessaris per a la vida (com els aliments o la roba) i la majoria no ho són. Aquesta inutilitat es veu accentuada per la concepció temporal en què es crea el producte en qüestió. Mentre que l'obra artesana és pensada per tenir una estabilitat i durabilitat com a obra en el món, l'activitat resultant del treball per produir béns de consum té un caràcter cíclic de duració determinada per tal d'assegurar la continuació del mercat: consumir en excés, destruir, acumular i tenir residus. En aquest sentit, l'obra artesanal també és una garantia de la preservació del medi ambient, ja que està pensada per a ser reutilitzada.

Resultant d'aquest pensament, Morris intenta establir els condicionants necessaris perquè una nova societat sigui possible. Per l'artista, dues imposicions són necessàries. En primer lloc, s'han d'acabar els monopolis de poder: ningú pot acumular més riquesa que la resta i el proletariat no ha de destinar la riquesa que genera emprant els mitjans de producció a la propietat d'aquests mitjans. En segon lloc, s'ha de posar remei a la misèria immediata per tal d'assolir la llibertat i procurar que la tasca de les noves generacions sigui usar aquesta llibertat i protegir-la perquè altres la puguin gaudir.

Fotografia de William Morris i dos dels seus dissenys, un per a la Federació Democràtica i l'altre per a la Lliga Socialista

L'obra artesanal també és una garantia de la preservació del medi ambient, ja que està pensada per a ser reutilitzada

La teoria de William Morris no va ser l'esperada a la pràctica. Malgrat voler desproveir les seves creacions de qualsevol actitud moderna, es van acabar convertint en béns de consum per a les elits. La sofisticació dels seus productes i l'ús de materials nobles van atraure les classes dominants i cultes, que eren les úniques que podien assumir-ne el cost.

Treball i anarquisme postesquerra

Malgrat el temps passat i l'estabilitat del sistema capitalista en l'actualitat, les utopies al voltant d'una idea del treball com a font de plaer no han desaparegut, sinó que han seguit arrelant en les bases ideològiques de les esquerres postmodernes. És el cas de l'anarquisme postesquerra, que critica, per una banda, les esquerres per haver volgut sempre la plena ocupació, i, per altra banda, el marxisme i el socialisme d'estat per haver defensat que garantir la supervivència implicava posar el nostre temps a disposició de les necessitats del mercat. Un divulgador d'aquesta filosofia política i social és l'anarquista Bob Black, que defensa l'abolició del treball com a producció imposada pels poders econòmics i polítics i que proposa, en canvi, entendre'l com un joc.

Black, igual que Morris, arriba a la conclusió que la majoria de feines són inútils. A diferència dels treballs més físics, com ho són tradicionalment els vinculats al sector primari i secundari, els treballs relacionats amb el creixent sector serveis (més del 40% de la mà d'obra es dedica a l'administració) són els que Black considera més innecessaris,

Malgrat l'estabilitat del sistema capitalista en l'actualitat, les utopies al voltant d'una idea del treball com a font de plaer no han desaparegut

ja que no tan sols asseguruen el manteniment del poder a aquells que el tenen i actuen com a garants de l'ordre públic, sinó que serveixen als propòsits improductius del consum. La preocupació davant aquest creixement rau sobretot en el fet que s'està desplaçant els treballadors dels sectors amb feines imprescindibles per a la supervivència: les que garanteixen aliments, vestimenta o refugi, entre d'altres. Tot citant els estudis dels teòrics urbanístics i sociòlegs Paul i Percival Goodman, Black apunta que només seria necessari un 5% del total del treball per poder satisfer aquestes necessitats bàsiques.

Per revertir aquesta situació, proposa dur a terme una revolució lúdica, és a dir, entendre el treball com un joc continu. No és això el mateix que l'oci, ja que pel teòric, aquest és també un resultat derivat de la disciplina que regeix el treball forçat. El que Black proposa és abolir el treball i substituir-lo per múltiples activitats lliures que responguin a propòsits útils. Aquesta transformació s'ha de dur a terme de dues maneres: en primer lloc, hi ha d'haver una reducció de la quantitat de feina i de tasques innecessàries; en segon lloc, hi ha d'haver un canvi qualitatiu en tant que el poc treball útil que es realitza actualment s'ha de transformar en passatemps plaents, semblants a l'artesanía, que engendrin al seu torn productes finals útils.

És, doncs, la mateixa meta que Morris amb resultats semblants. Black apunta com a possible conseqüència la caiguda de les barreres artificials del poder i de la propietat en tant que aquesta producció autosuficient eximiria milions de persones de treballar per al benefici d'altri. El treball entès com una activitat lúdica implicaria que la creació es convertís en recreació, és a dir, la feina ens adelteria tant per ser una activitat voluntària com per les atencions que requeriria.

Finalment, i vet aquí un dels punts més innovadors resultant de l'auge del moviment feminista, abolir el treball podria suposar desestabilitzar el patriarcat i enderrocar-lo. Sense treball assalariat i, en conseqüència, sense la figura masculina tradicional encarregada de vetllar per l'economia familiar, es produiria un canvi enorme en la conceptualització de la família nuclear com a imposició del treball assalariat modern. Black suposa que el repartiment de tasques de la llar i de la cria de les criatures es faria de manera molt més equitativa entre els progenitors i progressivament es podria reduir la divisió sexual del treball.

Sigui a través de l'art o més distesament a través del joc, les teories d'aquests dos ideòlegs cerquen alliberar el proletariat i tornar a la vida plena de les societats premodernes. Una tasca que s'ha agreujat de Morris ençà amb la consolidació de les societats globals i la coneguda modernitat líquida. No només s'han vist afectades la funcionalitat i la perdurabilitat de les coses, sinó que les relacions -i fins i tot els valors propis- s'han tornat quelcom volàtil. L'individualisme resultant d'aquest sistema de la incertesa i la caducitat fa perillar l'esperit comunitari que Morris tant admirava i ha deixat l'ésser humà desesparat, perdut en un món sense referents, tampoc culturals.

Per sort, Morris ens ha llegat el seu pensament a través de múltiples objectes de gran delicadesa. Obres que, paradoxalment, ara reposen en museus, desproveïdes de la seva utilitat, reduïdes a la simple contemplació. ●

Nit de Sant Joan

El relat de Max Codinach | @SendraMax

/ RIBES COOKED

Pugen al metro direcció Alfons X. A la Mina sempre li ha agradat el metro perquè no té rodes i va molt de pressa. La innocència de la seva filla sempre l'ha desvetllat. Creu, per exemple, que si ets molt alt pots tocar els núvols, que pots agafar-los i, com que no són tan grans, diu, te'ls pots guardar. També està convençuda que la paraula hospital és *hostipal*, i que semàfor és, realment, *mesàfor*. Ben pensat, no és innocència sinó dislèxia; amb la Clara reien molt quan s'enfadava i, en comptes de dir habitació, deia: "Me'n vaig a la invitació".

Casa de l'Albert és un setè. Té la cuina oberta al menjador, dues prestatgeries plenes de llibres i vinils de col·lecció, un passadís a l'esquerra i, davant, una terrassa on beuen vermut el Lluís, l'Albert, la Lua, la Jana i el Bernat. La Mina no és l'única nena, la Jana té una filla de set anys que juga amb cotxes a l'habitació d'invitats. A la Jana sempre li ha agradat el Jordi, inclús quan estava amb la Clara hi havia mirades desorientades a cada taula, de cada sopar. Està separada, el seu ex els cau bé a tots però, sincerament, el Jordi prefereix que no hi sigui. Amb la Jana sempre aconseguixen retrobar-se en aquell punt d'intimitat accelerada, qualsevol nit en qualsevol lloc on es troben tots per sopar i, després, el moment desapareix, queda orbitant entre els seus dits fins que tornen a intuir una nit d'estiu. Llavors, inexorable, s'enfila per les parets de l'espai que comparteixen i els empeny un cap a l'altre, com una força física d'atracció, com la mateixa vida.

Ningú no porta petards. Només la Jana, fent de mare simpàtica i atrevida, ha portat una font XXL que diu que s'aixeca fins a vuit metres. És un vespre agradable; el vent ni bufa ni deixa de bufar, més aviat acarona les cares dels convidats i sacseja els cabells de les tres dones. La lluna està gairebé al seu clímax, gairebé plena, i fa olor d'estiu.

Quan era nen, li van explicar una història d'origen oriental, concretament d'Indonèsia: la història del conill a la lluna. Hi ha moltes versions sobre la història però totes acaben igual. Diuen que, si t'hi fixes bé una nit de lluna plena, es veu un conill que va fer un acte tan heroic com generós: donar la seva vida per salvar un amic. La mare sempre li explicava, i ell sempre li ha explicat a la Mina. Si algun dia

vols veure què és viure a la lluna has de ser bona, molt bona amb tothom, Mina, li deia com a lliçó moral abans de deixar-la dormir. La Mina segueix creient que és fàcil anar a la lluna, l'únic que cal és no llençar res a terra, rentar-se les mans abans de menjar i esperar. El Jordi, des que té la filla, ha variat el camp d'estudi filosòfic, i no s'ha centrat tant en la filosofia social o cultural sinó més aviat en la del coneixement i l'aprenentatge. El coneixement tàcit és el que més li interessa. Aquest tipus de coneixement, oposat -però no dicotòmic- de l'explícit, s'adquireix mitjançant l'acció i la pràctica. Fins aquí pot semblar avorrit, però se li va acudir que els humans fem el noranta per cent de les coses que fem tàcitament. Enamorar-se no és explícit, sinó tàcit, estimar un fill o una filla també s'aprèn de manera tàcita (hi ha qui dirà que això no s'aprèn, però si ho relativitzem sí que s'aprèn), les coses més importants de la vida, les accions que ens fan ser qui som, les produïm i les gestionem basant-nos en un coneixement que no hem demanat adquirir.

El Jordi se separa del grup per fumar, que hi ha les dues nenes per la taula i no li agrada passar el fum per la seva cara. La Jana, sorprenentment, també s'aixeca, però el Jordi descobreix que és per fer una trucada. Ara penja, se li acosta, parlen una estona de les nenes, de com ho porten, que és divertit però que a vegades pot ser dur criar una filla tot sol, i la Jana l'entén perquè també ho fa sola. I cap dels dos saben per què, però quan un sentiment neix i es tanca amb clau durant tants anys és inevitable que acabi revelant-se, i tot i que no tenen res clar i no s'ho havien plantejat tan seriosament des de feia anys, és possible que acabin dormint junts.

Tornen a la taula i, tàcitament, tots els altres entenen que no han de parlar del tema, però que si els dos estan sols és perquè es van equivocar, trobant-se amb altres persones, amb altres ximpleries, i amb altres objectius vitals. Ells només en tenen un i és no fer res en especial; no tenir, a ser possible, una segona residència; no gastar en roba molt més del que cal; no ser directors d'empresa, ni de cine, ni de moda; ni enganyar manipulant la informació. Ells només en tenen un i és no fer res en especial, que pugui ferir a algú, perjudicar-lo o menystenir-lo, lluitar perquè res segueixi igual. ●

ressenyες

Els nous mons a l'Amèrica Llatina

David Palau | @davidpalau_

A l'Amèrica Llatina, durant els últims temps, especialment al llarg del darrer segle, desenes de milers de persones, les de baix -los nadie segons Galeano-, s'han organitzat per lluitar, amb diferents objectius i metodologies però sempre al voltant d'una mateixa idea: han deixat d'acceptar el món que se'ls ha imposat a la força per construir realitats diferents de les hegemòniques. No es tracta, doncs, de la modificació de la realitat present, sinó de la creació d'una nova realitat. No és canviar el món, sinó crear-ne molts de nous: en paraules zapatistes, "una nova casa on càpiguen molts mons".

Al llibre *Movimientos sociales en América Latina. El "mundo otro" en movimiento*, editat per Zambra i Baladre, el seu autor, l'uruguaià Raúl Zibechi, ens descriu com aquests canvis, però, han topat amb la crua realitat de la fase actual del capitalisme, que "aposta per la desaparició dels sectors populars com a pobles, classes, ètnies, races, gèneres i generacions: el genocidi dels pobres de l'Amèrica Llatina". L'obra ens dibuixa una terra i un temps on s'ha passat d'una hegemonia conservadora i neoliberal a una hegemonia progressista, per tot plegat tornar a virar i col·locar aquests nous mons entre la dreia i la paret.

En aquest viatge, els moviments que se'ns descriuen al llibre han anat sofrint mutacions (adaptar-se o morir), que han avançat o mort directament interrelacionats amb causes i conseqüències en les societats i en els corresponents estaments polítics.

En aquesta nova peça, Zibechi ens proposa acompanyar aquests canvis amb l'objectiu d'ajudar a entendre millor el que està succeint als espais d'acció, organització i lluita popular de l'Amèrica Majúscula de la qual ens enamorava el Che, per, finalment, encendre la consciència de qui ho llegeixi i ajudar-nos a veure que una revolució és una lluita entre passat i futur. I los nadie, ja ens ho deia Durruti, portem un nou món als nostres cors, i aquest nou món ens exigeix present. ●

LLIBRE
Movimientos sociales en América Latina. El "mundo otro" en movimiento
Raúl Zibechi
Zambra i Baladre
96 pàgines

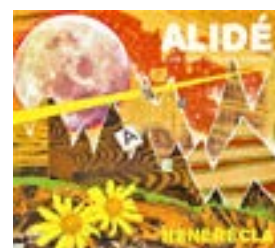

Des d'una escletxa

Xavier Puig i Sedano | @xavierps7

Tot caminant per la muntanya, entre dues roques, trobes una escletxa, una esquerra profunda que et permet observar l'altre costat i guaitar els Pirineus com s'alcen a banda i banda de les terres de l'Aran. Un fraseig melós i tímid, com intrigant, amagant, que no ho explica tot, t'acompanya. Com qui amb veu d'interessant t'anuncia que en ve una de bona. Així es presenta Alidé Sans al seu nou disc, *Henerècla* (Hètaman, 2018) -escletxa en aranès. Una porta que s'obre amb el seu acordió diatònic i els ritmes càlids de la guitarra de Paulin Courtial.

Nou peces durant les quals s'aprecia la maduració d'un transcurs artístic que en anteriors treballs encara deixava visos d'amateurisme. Més atrevida, més segura, més eclèctica, més detallista. La cantautora occitana agafa posicions per situar-se a la primera plana de l'escena principatina. Ho fa amb factures: el single "Eth Riu" o la curiosa "Vespres d'oli d'oliva". També, però, atrevint-se amb sonoritats més electròniques com a "Era Revolución de Conchita". Tot plegat, *henerècles* que, com diu Sans, podem trobar als rius, a les valls, a les arrugues, al sexe femení o a la fusta del bosc. ●

MÚSICA
Henerècla
Alidé Sans
Hètaman, 2018

El cor de la bèstia continua bategant

Elies Boscà | @Elies_Bosca

Tremenda Jauría torna a colpejar. Van naixer amb el propòsit de demostrar que els missatges combatius no estan renyits amb cap estil i, dos anys i escaig després del seu primer disc, podem dir que ho han aconseguit.

Ara, amb l'EP *Codo con codo* (Propaganda pel fet!, 2018) segueixen insistint amb la recepta que els ha portat a girar per bona part de l'Estat espanyol: bones dosis de cúmbia, reggaeton i ritmes tropicals. Esta vegada podem observar un caràcter una mica més electrònic, el qual s'aproxima per moments al *moombahton* o la *bass music*. Tot això ha acabat configurant cinc temes perfec-

tament ballables per a les nits d'estiu que ja tenim al damunt.

Pel que fa a les lletres, no deixen d'insistir en allò que les ha caracteritzat des dels inicis del grup: la denúncia constant del sistema patriarcal que relega la dona a un segon pla i el reflex del dia a dia dels sectors més desfavorits, com fan a "Nos cuesta", segon videoclip que han tret a la llum després del primer senzill "Hazme una perdida".

Al final, un treball que confirma que la banda madrilenya sap conjugar a la perfecció una actitud que beu dels postulats clàssics del punk amb les ganes irresistibles de moure el cos que transmeten en cada cançó. ●

MÚSICA
Codo con codo
Tremenda Jauría
Propaganda pel fet!, 2018

/ SIRA ESCLASANS

Remei Sipi,
escriptora i activista
social

L'octubre vinent es commemoren 50 anys d'ençà que Guinea Equatorial es va independitzar, els mateixos que porta Remei Sipi a Catalunya, on després d'estudiar batxillerat a Figueres va establir-se al barri de Gràcia de Barcelona. "Formo part de la primera generació de dones guineanes que explicàvem d'on veníem". Filla d'una família d'ètnia bubi –pròxima a Malabo, la capital de l'excolònia espanyola–, Sipi s'ha dedicat a desgranar-nos l'heterogènia realitat africana a través de col·lectius i entitats de persones migrades, entre les quals E'Waiso Ipola o Yemanjá, i mitjançant un extens retaule d'articles, treballs acadèmics i obres on evoca el seu pensament sota els diferents gèneres literaris. És el cas d'*Inmigración y género. El caso de Guinea Ecuatorial* (2004), *Les dones migrades: apunts, històries, reflexions, aportacions* (2005), els relats *Cuentos africanos* (2008) o *Mujeres africanas. Más allá del tópico de la jovialidad*, publicat per Ediciones Wanáfrica a principis d'enguany. Afable i punyent, Sipi continua reivindicant el coneixement i la interculturalitat com a receptes per superar els vells i atàvics prejudicis.

“Si la dona africana es replega, el continent se'n va en orris”

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Fa mig segle que vius a Catalunya. Com descriuries la teva identitat?

Sempre dic que en tinc dues: l'africana, que mantinc malgrat els anys que porto aquí, i la catalana, adquirida al llarg de la meua estada. Després afegeixo la literata, perquè em sento amb l'obligació de fer una literatura compromesa que informi i trenqui amb els estereotips que hi ha respecte a l'Àfrica. Tots els meus escrits responen, instintivament, a aquest compromís militant.

En el teu darrer llibre desmuntes els tòpics que hi ha quant a les dones africanes. Quins destacaries?

Es diu que parim molt i sempre mantenim una actitud alegre i jovial, quan som tan diverses com qualsevol de les altres. És cert que a vegades no podem elegir, perquè el context ens condiciona, però a Guinea i altres països els rols entre una dona urbana, una suburbana i una rural són completament diferents. També quant a classes: si pertany a la dominant, seràs com una rica d'Occident. D'homogeneïtat, per tant, cap ni una.

“Narrar és una habilitat especial entre els pobles de tradició oral. Són els contes que m'explicava la meua àvia”. Ella va inspirar-te per parlar d'aquesta Àfrica farcida de matisos?

La meua àvia fumava en pipa, bevia i tenia la concepció que una dona havia de tenir el seu propi espai sense dependre de l'home. I això m'ha servit per explicar-ho, tot recordant que no totes partim d'aquesta tradició matrilineal sinó que moltes estan marcades pel patriarcat. Gràcies a aquesta formació primària, i haver llegit autors d'arreu, miro de transmetre una visió més plural del nostre món.

Visibilitzar-ho és bàsic per desconstruir el pater-nalisme colonial amb què sovint es tracta la població africana?

És evident. I en la cooperació es veu quan algunes entitats hi desenvolupen un projecte subvencionat sense atendre les necessitats de les comunitats on actuen.

Quines escriptores t'han influenciat aquest temps?

Quan vaig arribar a Catalunya amb setze anys no havia llegit res, perquè a Guinea amb prou feines teníem

una enciclopèdia. Però després ho he fet i en particular m'han seduït Maria Zambrano, Virginia Wolf, Maria Aurèlia Campany –a través de la qual vaig aprendre català–, Isabel Clara-Simó o Maria-Mercè Marçal. De totes n'he integrat molts detalls.

Ara s'ha fet popular la dramaturga nigeriana Chiamanda Ngozi Adichie, coneguda per advertir del “perill d'una història única” amb relació al continent africà. És un bon referent?

Sí, perquè denuncia la mirada eurocèntrica a la qual em refereixo. Pensem que, en general, la literatura i els llibres d'història reflecteixen una imatge dels africans associada a la fam, la pobresa i altres elements negatius. Ngozi, en canvi, ens acostava una Àfrica on, sense oblidar l'esclavisme i altres circumstàncies que patim, sempre hi ha hagut moviments i lluites transformadores.

Defenses que hi ha una extensa tradició feminista...

Sempre n'hi ha hagut, i avui trobem corrents tan diversos com el negofemi-

nisme, l'stiwanisme, el maternisme o l'encapçalat per Werewere-Liking, de la nació bassà del Camerun, amb el qual m'identifico perquè estableix dinàmiques col·lectives que empenyen l'home a baixar del patriarcat i la dona a apropiarse a l'home com a subjecte. Vol recuperar la complementarietat que abans de l'etapa colonial havia funcionat tan bé.

Aconsegueixen apoderar les dones?

Faciliten estratègies perquè sobrevisquin desplegant una economia popular (*Les tontines*), amb la qual poden ser autònomes i atendre les seves responsabilitats. Avui mateix, si la dona africana es replega, el continent se'n va en orris.

Què trobes a faltar de la societat occidental actual?

Hauria de preguntar-se què fa amb els dictadors africans, perquè donant-hi suport provoca drames com els que veiem últimament, i veure de nosaltres més enllà del folklore. Per això escric, amb l'objectiu d'esvair prejudicis i promoure que, a través del diàleg mutu, podem fusionar els trets positius que tenim les respectives cultures. Al capdavant, tot passa pel coneixement de l'altre. ●